

Döbröközi Mesevilág Óvoda

OM azonosító: 202527

MESEVILÁG

HELYI PEDAGÓGIAI PROGRAM

*„A szemünkből sugárzó melegség, szeretet,
odaadás ez a varázserő, ez a titka
minden eljárás eredményességének.”
(Imre Sándor)*

2017

TARTALOMJEGYZÉK

I. Bevezető.....	4.
1. Az intézmény adatai.....	4.
2. Az óvoda rövid bemutatása.....	4.
3. A pedagógiai program jogszabályi háttere.....	5.
II. Gyermekkép, Óvodakép.....	6.
1. Gyermekkép.....	6.
2. Óvodakép.....	7.
3. Küldetésnyilatkozat.....	7.
4. Az óvoda nevelés célkitűzései.....	8.
III. Az óvodai nevelés feladatai.....	8.
1. Az óvodai élet általános feladatai.....	8.
2. Az egészséges életmód alakítása.....	8.
3. Az érzelmi nevelés és a szocializáció biztosítása.....	13.
4. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.....	16.
IV. Az óvodai élet megszervezésének elvei.....	18.
1. Személyi feltételek.....	18.
2. Tárgyi feltételek.....	19.
3. Az óvodai élet megszervezése.....	19.
3.1. Az óvoda csoportszerkezete.....	19.
3.2. Az óvodai élet megszervezése: hetirend, napirend.....	20.
4. Az óvoda kapcsolatai.....	23.
4.1. Az óvoda egyéb kapcsolatai.....	25.
4.2. Az intézmény külső kapcsolatai.....	26.
V. Az óvodai élet tevékenységi formái és az óvodapedagógus feladatai.....	27.
1. Játék.....	27.
2. Vers, mese.....	35.

3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc.....	41.
4. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka.....	45.
5. Mozgás.....	48.
6. A külső világ tevékeny megismerése.....	54.
7. Munka jellegű tevékenységek.....	59.
8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás.....	62.
VI. A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére.....	63.
VII. Az óvoda hagyományai, ünnepei.....	65.
VIII. Gyermekvédelem.....	66.
IX. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlődésének segítése.....	73.
1. A sajátos nevelési igényű gyermek.....	73.
2. A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek.....	77.
3. A kiemelten tehetséges gyermek.....	77.
X. Záró rendelkezések.....	79.

I. BEVEZETŐ

A 21. század társadalmi változásai új kihívásokat fogalmaznak meg a köznevelési rendszer felé, így az óvodák felé is. A nevelőtestületünk által kidolgozott Mesevilág Pedagógiai Program módosítását intézményünkben történt változások és a törvényi módosítások tették szükségessé. Átdolgozott programunk az Óvodai nevelés országos alapprogramjára épül, helyi óvodai nevelési rendszerünk azzal összhangolt. Programunk törekszik arra, hogy megfeleljen az óvodai neveléssel szemben támasztott társadalmi igényeknek, a nemzeti és a helyi hagyományoknak, értékeknek, sajátosságoknak.

Az óvodának teljesíteni kell hármas funkcióját: óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő. Ezenkívül segíteni, hogy a gyermekekben a kisiskolás korba való átlépés belső pszichikus feltételei megteremtődjenek.

Óvodai nevelésünk a teljes óvodai életet magában foglaló tevékenységek keretében valósul meg, az óvodapedagógus feltétlen közreműködésével, együttműködve a nevelőmunkát közvetlenül segítő alkalmazottakkal.

1. Az intézmény adatai

Az intézmény neve: Döbröközi Mesevilág Óvoda

Az intézmény címe: 7228 Döbrököz, Ifjúság utca 6.

Az intézmény fenntartója: Döbrököz Község Önkormányzata

Címe: 7228 Döbrököz, Páhy utca 45.

Az intézmény típusa: óvoda

Az intézmény gazdálkodási besorolása: önállóan működő költségvetési szerv

OM azonosító: 202527

2. Az óvoda rövid bemutatása

Óvodánk Döbröközön csendes, nyugodt környezetben található, kedvező környezeti adottságokkal, az egészséges életmód kialakításának és megerősítésének feltételeivel.

Az épület 1984-ben épült, déli fekvésű, természetes megvilágítása jó, a csoportszobák tágas teraszra nyílnak, ahol rossz idő esetén biztosítani tudjuk a gyerekek levegőztetését.

Óvodánkban 2014. szeptemberétől két csoport működik. Minden csoport öltözővel és mosdóval rendelkezik. A csoportszobáink bútorzata igazodik a gyermekek igényeihez. A csoportok rendelkeznek a képességfejlesztéshez szükséges eszközökkel, játékokkal. Óvodai férőhelyek száma az Alapító okirat szerint 75 fő. Részben osztott csoportjainkban a gyerekek egyéni sajátosságainak megfelelő módszerekkel segítjük fejlődésüket. A helyi adottságunk kihasználásával a falusi környezet megismerése, a természet szeretete és környezetünk védelmének megalapozása a célunk.

Udvarunk tágas, fákkal szegélyezett, árnyékuk kellemes helyet biztosít a gyermekeknek különböző tevékenységeikhez.

Óvodánk eszköz-felszereltsége jó, a gyerekeknek változatos tevékenykedésre van lehetősége. Több új eszközzel gazdagodott udvarunk, az összes játék felújítására sor került. Udvari játékaink megfelelnek az előírt szabványoknak.

Tornaszobánk aljzata 2013-ban újult meg, itt a gyerekek mozgásos és különböző fejlesztő tevékenységeket végezhetnek. A tornaszobánk felszereltsége jó: bordásfal, trambulín, tornaszőnyeg, WESCO-játékok, különféle tornaeszközök állnak a gyerekek rendelkezésére a nap folyamán (pad, tornaszekrény, zsámoly, karika, babzsák stb.).

Óvodánk gyermekközpontú, ahol nyugodt, családi légkört biztosítunk a gyermekek optimális testi, lelki és szellemi fejlődése érdekében. Célunk a gyerekek képességeinek fejlesztése játékban és a gyermekek egyéb tevékenységei során. Arra törekszünk, hogy felkészítsük a gyerekeket a gyorsan változó világban való eligazodásra, beilleszkedésre.

A család és óvoda szoros, harmonikus együttműködése a célunk, a szülőket partnereknek tekintjük, bizalmukat igyekszünk elnyerni.

A játék a gyermek legfőbb tevékenysége és tanulásának színtere. A játékidő megnövelésére tudatosan törekszünk. A szabad játék mellett kiemelt feladatunknak tekintjük az egészséges életmódra nevelést és a zenei nevelést. Nagy hangsúlyt fektetünk az anyanyelvi nevelésre, mindennap lehetőséget teremtünk arra, hogy a gyermekek mesét hallgassanak, verseljenek, bábozzanak.

Integrált nevelés keretében ellátjuk a sajátos nevelési igényű, a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek nevelését.

Óvodai életünket átszövik a jeles napokhoz fűződő szokások, néphagyományok.

3. A pedagógiai program jogszabályi háttere

- Magyarország Alaptörvénye (2011.IV.25.)
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény és módosításai
- 363/2012. (XII.17.) számú kormányrendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjának kiadásáról
- 229/2012. (VIII.28.) kormányrendelet a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény végrehajtásáról
- 20/2012. (VIII.31.) EMMI-rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 229/2012. (VIII.28.) kormányrendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról

- 32/2012. (X.8.) EMMI-rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
- 15/2013. (II.26.) EMMI-rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
- 17/2013. (III.1.) EMMI-rendelet a nemzetiség óvodai nevelésének irányelve és a nemzetiség iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
- 277/1997. (XII.22.) kormányrendelet a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógusszakvizsgáról, amely a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

II. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP

1. Gyermekkép

*„Szeresd a gyermeket,
öleld szívedre őt,
Ringasd el lágyan a szegény kis szenvedőt,
Lehunyt pilláinak töröld le könnyeit:
S míg te a gyermekek könnyét törölgeted,
Egy láthatatlan kéz a csillagok felett
Letörli vétkeid.”
(Móra Ferenc)*

A gyermek szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi, fejlődő személyiség. Fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermekeknek sajátos, életkoronkénti és egyénenként változó testi és lelki szükségleteik vannak. A személyiség szabad kibontakozásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó. Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakoztatására törekszik, biztosítva minden gyermek számára az egyenlő hozzáférést, tudatosan kerüli a nemi sztereotípiák erősítését, elősegíti a nemek társadalmi egyenlőségével kapcsolatos előítéletek lebontását. Fontos, hogy minden gyermek egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, s meglévő hátrányai csökkenjenek. Az óvodai nevelés nem ad helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

2. Óvodakép

*„Mit csináltál a rádbízott táalentumokkal? Nincs más számonkérés, csak gyermekeink tekintetében: ahány szóra vágó gyermek, a jövőnek megannyi lámpása a meglódult időnek.”
(Sütő András)*

Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család, az óvodának kiegészítő szerepe van. Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit. Az óvodában, miközben az teljesíti a funkcióit (óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő), a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba (a kisiskoláskorba) való átlépés belső pszichikus feltételei.

Óvodai nevelésünk célja: a gyermekek harmonikus személyiségfejlődésének elősegítése, sokszínű tevékenységi lehetőség biztosításával, a gyerekek életkori sajátosságaihoz, egyéni fejlődési üteméhez, igényeihez és szükségleteihez igazodva. Fontos számunkra, hogy érzelmi biztonságot nyújtó, szeretetteljes óvodai légkört teremtsünk a gyermekek számára, és gondoskodjunk az egészséges fejlődésükhöz szükséges személyi és tárgyi feltételekről.

Törekszünk arra, hogy olyan gyermekeket neveljünk, akik:

- pozitív énképpel, önbizalommal rendelkeznek,
- elfogadóak, megegyezésre képesek,
- együttműködési képességük fejlett,
- kommunikációjuk nyílt, viselkedésük természetes, önfegyelmük fejlett,
- érdeklődésük széleskörű, belső motiváltságuk fejlett, kreatívak,
- aktívan tevékenykedők, segítőkészek, szorgalmasak,
- önállóak az őket érintő tevékenységekben,
- pozitív a viszonyuk a felnőtt személyekhez, társaikhoz, a különböző élőlényekhez, tevékenységekhez, normákhoz, értékekhez,
- a másságot tiszteletben tartják, elfogadják.

3. Küldetésnyilatkozat

Óvodánk célja, hogy a gyermeki ismeretszerzés, a személyiségfejlesztés játékosan, tapasztalati úton, az óvodás gyermekek életkori és egyéni sajátosságaihoz igazodjon. Fontos számunkra, hogy figyelembe vegyünk a gyermekek egyéni fejlődési ütemét, képességét, tehetségét, szociokulturális háttérét. Fontos, hogy segítsük tehetségük

kibontakozását éppúgy, mint hátrányos helyzetükből fakadó felzárkóztatásukat. Ehhez szükséges, hogy minél jobban megismerjük a gyermekeket és környezetüket, és fejlődésüket nyomon kövessük és segítsük. Családias, érzelmekben gazdag légkört igyekszünk teremteni a csoportokban, mely védelmet, nyugalmat és boldogságot jelent számukra. Arra törekszünk, hogy az óvodáskor végére minden egészséges gyermek rendelkezzen a tanuláshoz szükséges készségekkel, képességekkel.

4. Az óvoda nevelési célkitűzései

Óvodai nevelésünk célja az óvodáskorú gyermek sokoldalú, harmonikus fejlődésének, személyiségük kibontakoztatásának, valamint hátrányaik csökkentésének elősegítése, az óvoda - iskola közötti zökkenőmentes átmenet segítése. Törekszünk arra, hogy a gyerekek egészség- és környezettudatos szemléletét, az erkölcsi szokás és normarendszerét megalapozzuk. Befogadjuk a sajátos nevelési igényű, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekeket, csökkentjük a sajátosságokból adódó különbségeket. Felismerjük a tehetséges gyermekeket, képességeiket fejlesztjük. A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek összehangolt, integrált nevelése révén, az indulási hátrányaik csökkentése a célunk.

III. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI

1. Az óvodai nevelés általános feladatai

„Azért vagyok pedagógus, hogy a természetnek nyers gyémántját szép vigyázattal csiszoljam kristályba.”

Az óvodai nevelés feladata az óvodáskorú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése.

Ezen belül:

- az egészséges életmód alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása
- érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés és a szocializáció biztosítása
- az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

2. Az egészséges életmód alakítása

*„Szeresd egészségedet, mert ez a jelen,
Védd a kisgyermeket, mert ő a jövő.
Őrizd szüleid egészségét – mert
A múltban épül fel a jelen és a jövő.”*
(Bárczi Gusztáv)

Az **egészséges életmódra nevelés**, az egészséges életvitel igényének alakítása ebben az életkorban kiemelt jelentőségű. Az óvodai nevelés feladata a gyermek testi fejlődésének elősegítése.

Ezen belül:

- A gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése.
- A harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése.
- A gyermeki testi képességek fejlődésének elősegítése.
- A gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése.
- Az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak kialakítása, nyugodt pihenés biztosítása.
- A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása.
- Megfelelő szakemberek bevonásával speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása.

A gyerekek egészséges fejlődéséhez szükséges egyik legfontosabb feltétel a megfelelő környezet. Ennek kialakításánál alapvetően fontos a környezet tisztasága, a színek harmóniája, a balesetvédelem szempontjából biztonságos eszközök és térberendezés, a fényviszonyok, a különböző tevékenységekhez megfelelő hely, és eszköz biztosítása.

Az **óvoda épülete** harmonikus színeivel, ötletes, igényes, esztétikus berendezésével hozzájárul a gyerekek jó közérzetéhez.

A csoportszobák nagy ablakai kellő fényt és szabad kilátást biztosítanak a gyerekek számára. A levegő cseréjéről naponta többször szellőztetéssel gondoskodunk. A száraz levegő enyhítését párologtatók biztosítják. Az ivóvizet víztisztító szűri meg. A csoportszoba berendezéséhez használt lekerekített sarkú bútorok a baleset-megelőzést szolgálják. Az egyes csoportokban a tér kialakításánál figyelembe vesszük, hogy a különböző tevékenységekhez szükséges és a különböző korcsoportoknak megfelelő hely biztosított legyen.

Az öltözők a gyerekek egyéni holmijának elhelyezéséhez és az öltözködéshez megfelelő teret biztosítanak.

A mosdóban az egyéni tisztálkodási eszközök jól átláthatóak és könnyen hozzáférhetőek a gyermekek számára is. A WC-k válaszfallal vannak elkülönítve az intimitás tiszteletben tartása érdekében. A mosdóban lehetőség nyílik arra is, hogy a vizes játéknak teret adjunk.

A csoportszoba, az öltöző, a mosdó helyiségek a nap folyamán nyitottak, a gyerekek szabad mozgása érdekében.

Az **óvoda udvara** minden évszakban, a szabadban való mozgás, játék, tevékenykedés és az edzés legfőbb színtere. Akkor tölti be funkcióját, ha a gyerekek sok időt töltenek kint. Az udvar tagolása (nagy összefüggő tér, kuckók) és burkolása (füves, betonos, homokos, árkos-dombos terület) a különböző tevékenységek igénye szerint célszerű.

Az udvari játékaink az előírt szabványoknak megfelelőek. Jól felszerelt, esztétikus az óvodánk udvara.

Az udvar két részre osztható. A csoportszobák előtt egy nagy terasz található, ami rossz idő esetén is lehetőséget nyújt a szabadban való tartózkodáshoz. Jó idő esetén különböző járművekkel közlekedhetnek, mozgásfejlesztő játékokat játszhatnak.

Az udvar másik felén füves, homokos, dombos terület található, ahol a különböző mászóakák, hinták, csúszdák sokféle mozgásra ösztönzik a gyerekeket. Két homokozó és babaház is hozzájárul a gyerekek sokrétű tevékenységeinek biztosításához.

Udvarunkon napos és árnyékos részek egyaránt vannak. Nyáron a nap káros sugaraitól a fák és napernyők védik a gyerekeket.

Óvodánkban a **mozgás** feltételei adottak. Minden évszakban lehetőséget adunk a gyerekeknek a szabadban való mozgásra és sokféle mozgásos játékkal ismertetjük meg őket. Jó időben az egész napot a szabadban töltik a gyerekek, rendszeresen szervezünk sétát, kirándulást, gyalogtúrát.

A vizes edzés, a vízhez szoktatás és úszástanítás egyedülálló feltétele a Szivárvány Óvodában üzemelő *uszoda*, amelyet gyermekeink is rendszeresen használnak.

A gyerekek testi fejlődésének és mozgásigényének kielégítése szempontjából kiváló lehetőséget nyújt a sokféle mozgásfejlesztő eszközzel felszerelt tornaszoba. A tornaszoba aljzata az előírásoknak megfelelő, biztonságos és jól felszerelt. (bordásfal, tornapad, tornaszekrény, zsámoly, tornaszőnyeg, trambulín, tölcsér, füles labdák, Wesco-játékok, kötelek, babzsákok, kendők, tornabotok, karikák, labdák, párnák stb.)

A **gyerekek testi szükségleteinek nyugodt, egyéni igények szerinti kielégítése** jó közérzetük alapja és feltétele más tevékenységekhez való viszonyuknak. A gyerekek óvodába lépése előtt tájékozódunk egyéni szükségleteikről (anamnézis, szülőkkel való beszélgetés). A testi szükségletek kielégítését korlátozni nem lehet. Annak érdekében, hogy a gyerekek egyre önállóbban ki tudják elégíteni igényeiket, szükséges a megfelelő eszközfeltétel biztosítása és a bizalmat, biztonságot nyújtó légkör. Így érhető el, hogy a gyerekek jól érezzék magukat az óvodában, és szükségleteik természetes kielégítésére törekedjenek, kérjék és fogadják el a felnőtt segítséget.

Az **egészséges életmód, gondozás, egészségmegőrzés szokásainak alakításánál** figyelembe kell venni a családból hozott szokásokat. Az egyéni, pl.: étkezési, alvási

szokásokat elfogadjuk, toleráljuk. Az egészséges életmód kialakításának része az egészséges táplálkozás, a rendszeres mozgás, a nyugodt pihenés és a stresszmentes életmód.

Az egészséges életmód kialakításának fontos része az **egészséges táplálkozás**. Gondoskodni kell róla, hogy az **étrend** megfelelő arányban tartalmazza a gyerekek fejlődéséhez szükséges tápanyagokat, vitaminokat, ásványi sókat. Ennek érdekében sok gyümölcs, zöldségféle, elsősorban szárnyas hús, hal és rostban gazdag ételek kerüljenek az étrendbe. Az új ételeket, ízeket fokozatosan, nagy odafigyeléssel kell megismertetni a gyerekekkel. A felnőttek mintaadása rendkívül fontos a hitelesség szempontjából. Segítheti az új ételek elfogadását, kóstolását a felnőtt hozzáállása, esetleges választási lehetőség nyújtása a válogatós, étvágytalan gyerekek számára. A kulturált étkezés feltételeinek megteremtése mellett segíteni kell a gyermek önállóságának fejlődését is, az eszközhasználatának fejlődését, önellátásának kialakulását.

A **nyugodt, stresszmentes életmód** kialakításában fontos szerepe van a helyes életritmusnak, a jó napirendnek. Legyen mindenre elegendő idő, kerülni kell a kapkodást, a gyakori versenyhelyzetet. A gyerekeket a halk beszédre szoktatjuk, a felnőttek is mintát adnak ebben. A relaxáció alkalmazása, legalább heti 2-3 alkalommal, hozzájárulhat a feszültség oldásához.

Az eredményes **szokásalakítás** fontos feltétele a megfelelő eszközök és a tevékenységhez szükséges idő biztosítása, a csoportos helyzetek oldása (rugalmas napirend), a felnőttek mintaadása, összehangolt együttműködése, segítségnyújtása. A fokozatosság és a tapintat nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a gyerekek a szokásokat elfogadják és önállóan végezzék.

A gyermek tisztasága hozzájárul komfortérzésének kialakulásához. Tisztaság iránti igényének alakulását szolgálja a *testápolás* szokásainak elfogadtatása (mosakodás, fogmosás, fésülködés, orr-, köröm tisztítás, WC használat). Fontos, hogy megfelelő mintát nyújtsunk a gyermekek számára.

Az *öltözködés* kapcsán fontos, hogy a gyermek öltözéke legyen kényelmes, tiszta, az időjárásnak megfelelő. Célszerű a réteges öltözködés, így a változó időjáráshoz és az egyéni igényekhez igazodva lehet öltöztetni a gyermekeket. Ösztönözzük őket arra már óvodába lépéstől kezdve, hogy amit tudnak, végezzék önállóan. Egyéni igényeknek megfelelően segítséget nyújtunk, de önállóságra neveljük óvodásainkat.

A kulturált *étkezés* feltételeinek biztosítása mellett, segíteni kell a gyerekek önállóságának fejlődését az eszközök használata és az önellátás terén. A gyermek egészséges fejlődéséhez nélkülözhetetlen, hogy a megfelelő mennyiségű táplálékot magához vegye (egyéni különbségek). Az étvágytalan, válogatós gyerekek nagy toleranciát igényelnek. Sok esetben növeli a gyerekek étkezési kedvét, a választási

lehetőség biztosítása, valamint ha maguk készíthetik el reggelijüket (nagycsoportos óvodásainknál alkalmazzuk).

A *nyugodt pihenés, alvás* feltételei a tiszta levegő, csend, hangulati előkészítés altatódallal, mesével, simogatással és a kényelmes ruházat (alvóruha). A gyerekek egyéni alvási szokásait figyelembe vesszük (elhelyezkedés, "alvóka"). A kisebbek hosszabb, a nagyobbak rövidebb pihenést igényelnek, de az azonos korú gyerekek is különböznek alvási igényükben. Feladatunk, hogy az alvó és a nem alvó gyerekek igényeit minél optimálisabban összehangoljuk.

A betegségmegelőzéshez, az ellenálló képesség erősítéséhez, edzéssel és a fertőzések megakadályozásával járulhatunk hozzá. Óvodába kerülés előtt szükséges az óvónőnek tájékozódni a gyerekek betegségeiről.

A gyerekek érdekében ki kell használni a víz, a levegő és a napfény edző hatását, a fokozatosság betartásával és az egyéni érzékenység figyelembevételével.

A *betegségek, fertőzések megakadályozása* szempontjából fontos a megfelelő tisztálkodás, a tiszta környezet, a szellőztetés, az egyéni eszközhasználat biztosítása, a beteg gyerekek elkülönített gondozása (köhögés, hányás, hasmenés, kiütés esetén), és a hőmérsékletnek megfelelő öltözködés.

A balesetek elkerülése miatt szükséges az eszközök folyamatos ellenőrzése, javítása, az óvónők, dajkák odafigyelése és a gyerekeket egymás testi épségének megóvására nevelni.

Az egészségfejlesztés magába foglalja a korszerű egészségnevelés, az elsődleges prevenció, a mentálhigiéné, az egészségfejlesztő szervezetfejlesztés, az önségítés feladatait, módszereit.

Az egészségfejlesztés az a folyamat, amely képessé teszi az embereket az egészséget meghatározó tényezők felügyeletére és ezáltal egészségük javítására. A részvétel nélkülözhetetlen az egészségfejlesztő tevékenység fenntartásához.

Alapelvek, értékek

- Az egészség érték.
- Az egészség állapot a szomatikus, a psziché és szociális működések dinamikus egyensúlyi állapota.
- Az egészség állapot optimalizálása a környezet optimalizálásának igényével együtt valósulhat meg.
- Az életmód komplex fogalma (életvitel objektív és szubjektív meghatározói).
- A teherbíró személyiség kialakulásához szükséges képességek fejlesztése (értelmi, érzelmi, önismeret, döntés).
- Az életmód szerepe a szív, érrendszeri, a daganatos, az AIDS, az alkohol és drogfüggés betegségeinek megelőzésében.

- Rendszeres sportolás igénye és gyakorlata.
- Kamaszkori, ifjúkori testi-lelki változások elfogadásának, megismerésének igénye.
- Munka és pihenés helyes értékelésére való törekvés.
- A felnőttek életmódjának, életvitelének megismerése, kritikai elemzése.
- A gyermek társadalmi szerepének, helyének megismerése.
- Testi higiéne.

Az egészséges életmódra nevelés célja

- Testi, szellemi, lelki képességek harmonikus fejlesztése.
- Pozitív önkép kialakításának segítése.
- A sporttevékenységek (egyéni, csoport) kiemelt elismerése, támogatása.
- Toleráns viselkedés kialakítása.
- A szabadidő értékes eltöltésének igénnyé válása.
- Ideális emberi kapcsolatok megvalósítására való törekvés.
- Kritikai érzék tudatos fejlesztése.
- Helyes életmód kialakításához szükséges ismeretek elsajátítása.
- Életmód és betegségek kapcsolatának megismertetése.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére:

- A gyerekek számára természetessé válnak a szokások. A szokások végrehajtásához szükséges eszközök önálló használatára képesek.
- Az egészséges táplálkozást helyezik előtérbe, kultúráltan étkeznek, az eszközöket megfelelően és önállóan használják.
- A gyerekekben kialakul az igény arra, hogy testi szükségleteiket kultúrált módon, önállóan elégítsék ki.
- Önállóan öltözködnek, önállóan végzik a testápolással kapcsolatos feladatokat.
- A gyerekek fontosnak tartják önmaguk és a körülöttük lévő környezet tisztaságát, rendjét, és hozzájárulnak ennek létrehozásához, megtartásához.
- A gyerekek szeretnek mozogni, kirándulni, tevékenykedni.
- A gyerekek odafigyelnek arra, hogy megőrizték saját és társuk testi épségét.

3. Érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés és szocializáció biztosítása

*„Az egyén kötelességei mindig a közösség
jogaiból származnak.”
(Chamfort)*

A nevelés célja: nyitott, kiegyensúlyozott, önbizalommal rendelkező gyerekek nevelése, azoknak a képességeknek, tulajdonságoknak a fejlődését elősegítve, melyek

alkalmassá teszik őket, hogy én-érvényesítési törekvéseiket összehangolják a közösségi élet normáival.

Az óvodáskorú gyermek egyik jellemző sajátossága a magatartás érzelmi vezéreltsége. A személyiségen belül az érzelmek dominálnak, ezért elengedhetetlen, hogy a gyereket az óvodában érzelmi biztonság, otthonosság, derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkör vegye körül. Ezért feladatunk, hogy:

- Befogadó, biztonságot nyújtó, szeretetteljes óvodai légkört teremtsünk a gyerekek számára, az óvodába lépéstől kedvező érzelmi hatások ériék a gyermeket,
- Elősegítsük, hogy pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze az óvodapedagógus-gyermek, dajka-gyermek, gyermek-gyermek kapcsolatokat,
- Segítsük a gyermek erkölcsi és szociális érzékenységének fejlődését, éntudatának alakulását,
- Megteremtsünk minden lehetőséget arra, hogy a gyermek kielégítthesse természetes társas szükségleteit
- Neveljük a gyermeket annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különböznek egymástól. Eltérő életmód, kultúra, szokásrendszer kölcsönös elfogadására neveljünk.
- Alakítsuk ki a közösségi élet szokásait
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében szükség szerint különösen fontos az óvoda együttműködése a speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel.

A szocializáció szempontjából különös jelentőségű a közös élményekre épülő tevékenységek gyakorlása. Az óvodai élet szervezése segíti a gyermek erkölcsi tulajdonságainak (pl. együttérzés, segítőkészség, figyelmesség, önzetlenség) és akaratának (önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának) fejlődését, szokás- és normarendszerének megalapozását.

A gyermek nyitottságára építve az óvoda segítse elő, hogy a gyermek tudjon rácsodálkozni a természetben és az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, tisztelje és becsülje azt. Ismerje a szűkebb és tágabb környezetét, amely a szülőföldhöz való kötődés alapja.

A nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló, érzékszervi, értelmi vagy mozgássérült, hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, az elhanyagolt, valamint a kiemelkedő képességű gyermekek nevelése speciális ismereteket, sajátos törődést igényel, szükség esetén megfelelő szakemberek (pszichológus, logopédus, gyógypedagógus, konduktor stb.) közreműködésével.

A befogadó, biztonságot nyújtó, szeretetteljes óvodai légkör megteremtésében az óvodai környezet és a felnőttek külső megjelenése, a felnőttek (óvónők, dajkák, pedagógiai asszisztens) személyiségének van a legnagyobb szerepe. Az óvodai környezetünk világos, színes, barátságos. A felnőttek viselkedése gyermekközpontú, a gyerekek felé forduló, segítőkész, kedves, udvarias. A csoportban a gyerekek szabadon mozoghatnak, tevékenykedhetnek. Támogatjuk a gyermek önállóságát, kreativitását, biztatjuk, segítjük őket. Az óvónő állandó jelenlétével, nyitottságával, segítőkészségével biztonságot nyújt a gyerekek számára. Az első naptól kezdve szeretettel, örömmel, tapintattal, segítőkészen fogadjuk a kicsiket. Fontos, hogy már az első óvodai élmények pozitívak legyenek gyermek és szülő számára, igyekszünk elnyerni a bizalmukat, hisz ez meghatározó lehet a jövőre vonatkozóan.

A pozitív attitűdök kialakulásának elősegítését a jó óvónő-gyermek kapcsolat alapozhatja meg, melynek alakulását segíti a személyes beszélgetés, a testközelség és az együttjátszás igényének kielégítése. Fontos, hogy megismerjük a gyerekek egyéni jellemzőit, és elfogadjuk a gyerekek különbözőségét. Az óvodapedagógus modell a társas viselkedés szempontjából. A gyerekek társas kapcsolatai a tevékenységek közben alakulnak, fejlődik egymáshoz való viszonyuk (szimpátia, barátság), együttműködésük, és sok közös élményt szereznek együtt. A társas együttműködés során alkalom nyílik az egymáshoz való viszonyításra, az én-határok megtapasztalására. Mindez jelentősen hozzájárul a gyermek én-képének kialakulásához.

Célunk, hogy a gyermek én-tudatának, én-érvényesítésének és szociális érzékenységének alakulását megfelelő összhangban segítsük. A gyerekek között az önérdek és a társ érdekének ütközése miatt gyakran alakulnak ki probléma- és konfliktushelyzetek, ezek megoldásához segítséget nyújtunk.

A társas együttlét szituációiban tanulják meg az egymás felé fordulást, a másság elfogadását, a segítségnyújtást, a szeretetet. Minden helyzetben segítjük, erősítjük a baráti kapcsolatok alakulását.

A közösségi élet biztonsága, nyugalma függ a csoport életét szabályozó szokások alakulásától. Csak kevés és fontos szabályt fogalmazzunk meg a csoport számára, ezek elfogadását segíti a felnőtt minta, és a gyerekek fejlődési üteméhez, sajátosságaihoz igazodó egyéni bánásmód. A közösségi együttélést segítő normák: a társ személyiségének, érzelmeinek, tevékenységeinek tiszteletben tartása, segítség a társaknak, a kisebbeknek, örömszerzés, vigasztalás, együttérzés. Az óvoda és a csoportok hagyományainak kialakítása hozzájárul a gyerekek egymás felé fordulásának erősítéséhez.

A fejlődés várható eredményei óvodáskor végére:

- A gyerekek örömmel, szívesen járnak óvodába.
- A közösségben bátran viselkednek, feladatokat vállalnak, egészséges önbizalommal rendelkeznek.
- A tevékenységekben együttműködők, a felnőttekkel és társaikkal képesek kapcsolatot teremteni, segítséget nyújtani.
- Saját érzelmeiket képesek kifejezni, és kontrollálni tudják, mások érzelmeit felismerik.
- A másságot képesek elfogadni, tolerálni.
- Az adódó konfliktushelyzetekben törekszenek a békés megoldásra.
- A gyermekek igényévé válik a helyes viselkedés, a megfelelő szokás- és szabályrendszer betartása.
- Szívesen vesznek részt a közösségük hagyományainak ápolásában (pl. névnapok, születésnapok ünneplése).

4. Az anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

„Egy nép addig él, amíg dalol és beszél.”

(Sütő András)

Az értelmi nevelés célja: a gyerekek ismeretszerzésének és képességfejlődésének segítése változatos tevékenységi, tapasztalatszerzési lehetőségek biztosításával.

Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítható feladat.

Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelünk, miközben fenntartjuk a gyermek természetes beszéd- és kommunikációs kedvét.

Feladatunk olyan ösztönző környezet biztosítása, amely elősegíti valamennyi értelmi képesség (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás), különösen az alkotóképesség és a kreativitás fejlődését.

További feladatunk a gyermek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása.

Mindezek megvalósításához fontos alapfeltétel: az óvónők gyermekismerete, szituáció érzékenysége, módszertani gazdagsága.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére:

- Sokoldalú a gyermekek érdeklődése.
- Motiváltak a tanulási szituációk iránt.
- Folyamatosan fejlődnek értelmi képességeik, érzékelésük, észlelésük.

- Megjelenik a szándékos figyelem.
- Érhetően ki tudják gondolataikat fejezni.
- Képesé válnak arra, hogy meghallgassák és megértsék egymást.
- Önmagukról és környezetükről elemi ismereteik vannak, és ezen ismereteik gazdagodnak.

4. AZ EGÉSZSÉGFEJLESZTÉS ÉS A KÖRNYEZETI NEVELÉS ELVEI

A gyermekek személyiségfejlesztésében az egészségfejlesztésnek és a környezeti nevelésnek jelentős szerepe van. Az egészségfejlesztés és a környezeti nevelés csak akkor hatékony, ha teljes körű, ha az óvodai élet egészét áthatja. Az egészségfejlesztés és a környezeti nevelés kiemelt felelőssége és kötelessége valamennyi óvodapedagógusnak és a nevelőmunkát segítő munkatársnak. A gyermekek aktív, cselekvő bevonásával valósul meg. Kiemelt feladat az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés, az egészségmegőrzés szokásainak alakítása és a környezettudatos magatartás belső igénnyé fejlesztése.

Az egészségnevelési és környezeti nevelés célja: a gyermekek személyiségének biztonságban és egészséges környezetben történő alakítása.

Az óvoda feladatai:

- Az egészséget támogató, biztonságos, esztétikus környezet kialakítása és védelme.
- Környezettudatos magatartásformák fejlesztése.
- A helyes napirend és életrend kialakítására nevelés.
- A higiénés szokások megalapozása.
- Ökológiai személet megalapozása.
- Annak tudatosítása, hogy az egészségvédelem fontos és tenni kell érte.
- A gyermekek megismertetése a konfliktuskezelés, együttműködési készség, döntési képesség, érzelmi, indulati állapot, kapcsolati zavarok kezelésének, fejlesztésének lehetőségeivel, a kapcsolatteremtés és a drámajáték eszközeivel.
- Az anyag- és energiatakarékos óvodaüzemeltetés és a pedagógusok példamutatása.
- A gyermekek folyamatos, tevékeny és következetes bekapcsolása a szelektív hulladékgyűjtésbe, az újrahasznosítás széleskörű alkalmazása.

Az egészségnevelés és környezeti nevelés tartalma:

- Az egészséges táplálkozás.
- A mindennapos testnevelés, testmozgás.
- A testi és lelki egészség fejlesztése.

- A viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségek megelőzése.
- A bántalmazás megelőzése.
- A baleset megelőzés és elsősegélynyújtás.
- A személyi higiéné.
- Az egészség-, és a környezettudatos magatartás és viselkedés szokás- és normarendszerének kialakítása.

Módszerek, eszközök, a program megvalósításához:

- Az óvodapedagógusok és a nevelőmunkát segítő munkatársak képzése.
- Egészség- és környezettudatos szemléletük alakítása.
- Az óvodai környezet folyamatos fejlesztése (higiénés eszközök, só terápia, víz, levegő).
- A gyermeki tevékenységekhez, kísérletekhez eszközök biztosítása.
- Egészséges falatkák készítése a gyerekekkel rendszeresen.
- A programokba, projektekbe a szülők bevonása (családi kirándulás, sportverseny).
- Szülői fórumok szervezése egészségfejlesztő, környezetvédelmi szakemberek bevonásával.
- Kapcsolatok kialakítása intézményekkel, civil szervezetekkel.

V. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

*„Keresem minden gyerek saját titkát és azt kérdezem:
hogyan segíthetnék abban, hogy önmaga lehessen.”
(Janus Korczak)*

1. Személyi feltételek

Az óvodában, a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll, a nevelőmunka kulcsszereplője az óvodapedagógus. Az óvodai nevelés fontos feltétele, hogy a nevelés egész időtartamában jelen legyen az óvónő, az ő elfogadó, segítő, támogató attitűdje modellt, mintát nyújt a gyermekek számára. Az óvodapedagógus munkáját segítő nem pedagógus alkalmazottak összehangolt munkája fontos feltétele az eredményes nevelésnek.

A sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztése speciálisan képzett szakember közreműködését igényli.

Óvodánkban, két csoportban négy óvodapedagógus végzi a nevelőmunkát, az ő munkájukat kettő szakképzett dajka, valamint egy pedagógiai asszisztens segíti.

2. Tárgyi feltételek

Intézményünk rendelkezik a helyi nevelési program megvalósításához szükséges tárgyi feltételekkel. Az óvoda világos, jól felszerelt csoportszobákkal rendelkezik. Minden csoportszobához külön öltöző és mosdóhelyiség tartozik, ami zökkenőmentességet biztosít a gyermekek ellátásában.

Az óvodánk épülete, udvara, berendezése oly módon van kialakítva, hogy szolgálja a gyerekek biztonságát, kényelmét, megfelel testméreteiknek, és biztosítja egészségük megőrzését, fejlődését. Lehetővé teszi a mozgás- és játéki igényük kielégítését.

Rendelkezünk fejlesztő és tornaszobával, sokféle, speciális tornaeszköz biztosítja az óvodai szervezett mozgásfejlesztést. Továbbá kihasználjuk a folyosót, az öltözőket, a csoportszobákat a mozgási igény kielégítésére, mozgásfejlesztő eszközök elhelyezésére. Só-szoba jótékony hatását is élvezhetik a gyerekek heti több alkalommal. A gyerekeket harmóniát árasztó színekkel, formákkal, anyagokkal vesszük körül. A gyermekek által használt tárgyi felszerelések hozzáférhetőek és biztonságosak számukra.

Az óvoda épülete jól felszerelt, esztétikusan kialakított külső, belső környezettel rendelkezik. Udvarunk parkos, az udvari mozgásfejlesztő eszközök széles kínálata biztosítja minden évszakban a hozzánk járó gyermekek szabad levegőn való tartózkodását, edzését. A csoportszobák előtt egy nagy terasz található, ami rossz idő esetén is lehetőséget nyújt a szabadban való tartózkodáshoz.

3. Az óvodai élet megszervezése

*„Ha a jövő évről kívánsz gondoskodni – vess magot,
Ha egy évtizeddel számolsz – ültess fát,
Ha terved egy életre szól – embert nevelj!”
(kínai bölcs mondás)*

3.1. Az óvoda csoportszerkezete

Óvodánkban 2014. szeptemberétől két, **részben osztott vegyes csoport működik.** Programunk a csoportok szervezeti kereteitől függetlenül eredményesen megvalósítható, hisz alapelve a gyerekek közötti különbség természetes elfogadása, az egyéni bánásmód alkalmazása. Az óvónő feladata, hogy a szervezeti keretek esetleges hátrányait oldja, az előnyeiket pedig kiaknázza a gyermekek nevelése szempontjából.

Különös odafigyelést igényel:

- A feltételek megfelelő alakítása az eltérő életkorból adódó igényeket figyelembe véve.
- A különböző életkorból adódó igények, szükségletek optimális összehangolása.
- A csoportba érkező új gyermekek és szüleik fogadása, beilleszkedésük segítése.

3.2. Az óvodai élet megszervezése

A gyermek egészséges fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a hetirend biztosítja a feltételeket a szokásrendszer segítségével a megfelelő időtartalmú, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-35 perces) csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg, melyet az egész nap folyamán óvodapedagógus irányít.

A **hetirend** a folyamatosságot, a rendszerességet, a nyugodt légkört teremti meg az óvodai csoportban, melyben a tevékenységek naphoz kötöten jelennek meg.

Figyelünk arra, hogy minél rugalmasabb és alkalmazkodóbb heti rendet állítsunk össze. Jusson idő a gyermeki tevékenységek, ötletek és javaslatok meghallgatására, kipróbálására vagy közös megvitatására. A rugalmasság a helyzethez való alkalmazkodást segíti elő, hogy a hetirend a gyermek életének észrevétlen szabályozója legyen.

Az óvónők a játék során spontán adódó helyzetekhez kapcsolódva segítik a gyerekek fejlődését, kezdeményeznek, lehetőséget teremtenek a különböző fejlesztési lehetőségek megvalósítására.

Hetirend

Közös, csoportos tevékenységek, kezdeményezések, foglalkozások	Játékba épített egyéni, mikro csoportos tevékenységek
Mozgás (testnevelés, mindennapos testnevelés)	Mozgás
Verselés, mesélés, kommunikációs játékok	Verselés, mesélés, kommunikációs játékok
	Ének, zene, énekes játék, gyermektánc
	Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka
	A külső világ tevékeny megismerése
	Képességfejlesztő játék
	Munkajellegű tevékenysége
Szervezése	Szervezése

<p>Az óvodapedagógus kezdeményezi, szervezi Időtartama: 5 – 35 perc Csoportos részvétel (egyéni igények figyelembevételével) Munkaformái: frontális, kooperatív</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ A heti rendben meghatározott napon az óvodapedagógus új téma, új tevékenység, új eszköz bemutatását kezdeményezi, szervezi Szervezése: játékba épített párhuzamos tevékenységként. Egyéni, mikro csoportos részvétel, szabadon választott tevékenység ➤ A gyermekek által szabadon választható tevékenységek a hét minden napján
--	--

Az egyéni fejlesztéshez az óvodapedagógusok átfedési ideje ad lehetőséget, amelynek hatékony kihasználása a két óvónő összehangolt együttműködésével lehet eredményes.

A jó **napirend** feltétele a gyerekek nyugodt óvodai életének és optimális életritmusának kialakulása. A napirendet az óvodapedagógusok dolgozzák ki, figyelembe véve a gyerekek életkori – és egyéni sajátosságait, helyi szokásokat valamint az évszakok jellegzetességeit. A napirend *állandó elemei* (étkezés, pihenés) biztonságot és eligazodási támpontot adnak a gyerekeknek.

A *rugalmas elemek* biztosítják, hogy érvényesüljön a folyamatos óvodai életszervezés, amely:

- megfelelő időt biztosít a gyerekek számára a különböző tevékenységekhez, hosszú időt ad a játékhoz és a mozgáshoz,
- lehetőséget ad a tevékenységekbe való folyamatos átmenetre, a csoportos helyzetek oldására,
- az életkorból adódó, és az egyéni igénytől függő időszükséglet biztosítására (pihenés, gondozási tevékenységek),
- az időjárástól függően a szabadban tartózkodás idejének változtatására.

Napirend javaslat

Időtartam	Tevékenység
6 ³⁰ – 11 ³⁰ óra között	Gyülekezés. Játék, szabadon választott tevékenység.
	Folyamatos reggelizés (7 ³⁰ - 9 ⁰⁰ óra között)
	Szervezett csoportos tevékenységek, mindennapos testnevelés, kezdeményezés, foglalkozás.
	Falatka. Testápolás, öltözés.

	Levegőzés, játék, mozgás, szabadon választott tevékenység a szabadban
11 ³⁰ – 12 ³⁰ óra között	Öltözés, testápolás.
	Ebéd előkészítése.
	Ebéd.
12 ³⁰ – 14 ⁰⁰ / 14 ³⁰ óra között	Testápolás, öltözés.
	Pihenés előkészítése. Pihenés.
14 ³⁰ – 17 ⁰⁰ óra között	Öltözés, testápolás.
	Uzsonna előkészítése. Folyamatos uzsonna.
	Játék, szabadon választott tevékenység.
	Délutáni foglalkozások.
	Levegőzés, játék, mozgás a szabadban.

Június 15. és augusztus 31. közötti időszakban a **nyári napirend** szerint szervezzük a gyerekek óvodai életét. Az év közbeni szokások megtartása mellett ez annyiban jelent változást, hogy a gyerekek lehetőség szerint egész napjukat a szabadban töltik. Tevékenységi lehetőségeik bővülnek (pl. a pancsolás lehetőségével).

A gondozásnak is kiemelt szerepe van az óvodai élet szervezésében. A gondozás folyamatában is nevelünk, építjük a kapcsolatot a gyerekekkel, segítjük önállóságukat.

Az óvodai nevelés tervezését, a gyerekek megismerését és fejlesztését, a fejlődésük nyomán követését kötelező és óvónő által készített feljegyzések, dokumentumok szolgálják.

Az óvodai nevelés csak a jóváhagyott pedagógiai program alapján valósulhat meg és a teljes óvodai életet magába foglaló tevékenységek keretében szervezhető meg, az óvodapedagógus feltétlen jelenlétében és közreműködésével.

3.3. Az óvodai nevelés tervezése

Az óvoda szakmai dokumentumai, a nevelőmunka tervezésével, a pedagógiai program megvalósításával a gyerekek fejlődésével kapcsolatos információk rögzítésére szolgálnak.

Az óvodai nevelés tervezettsége fontos, mert tudatos, felkészült munkát eredményez. A tervezés irányt ad, segíti a folyamatok célirányos, célszerű egymásra épülését. Ugyanakkor a jó terv a szabadságot, rugalmas alkalmazást, a gyermekekhez való igazodást biztosítja. A nevelőmunka tervezésének dokumentuma a csoportnapló, amely saját készítésű, pedagógiai programunkkal összehangolt.

Nevelőmunkánk tervezésénél nagy hangsúlyt fektetünk az alapszokások, a nevelési feladatok tervezésére. A fejlődést elősegítő tartalmakat egy hétre tervezzük. A nevelési folyamatot és az eredményeket rendszeresen értékeljük. A csoportnapló széleskörű információt tartalmaz az adott csoport nevelőmunkájával, működésével kapcsolatban. Óvodapedagógusaink óvodánként kidolgozták a fejlődést elősegítő tartalmak éves lehetőség tervét, amelyet felhasználnak a heti tervek készítésénél. Ezeket folyamatosan továbbfejlesztjük.

Intézményünk gyermek megismerési és fejlődés nyomkövetési rendszerét valamint annak dokumentációját még az előző intézményegységünkben munkacsoport dolgozta ki. Nevelőmunkánk a gyermekismeretre épül, az alkalmazott pedagógiai hatásoknak a gyermek személyiségéhez kell igazodniuk. A differenciált egyéni képességfejlesztésnek érvényesülni kell mindenhol, kiemelten a hátrányos helyzetű és a tehetséges gyermekek esetében. Minden óvodapedagógusnak tudnia kell, hogy melyik gyermeket miben és mivel kell megsegíteni, hogy önmagához képest optimálisan fejlődjön. Ehhez elengedhetetlen a fejlődési szakaszok nyomon követése, mérése, értékelése valamint a további fejlesztési folyamat meghatározása. Kiemelt jelentőségű a gyermekek megfigyelése, a spontán és irányított szempontok alapján szerzett információk rögzítése.

Fejlődési napló tartalma:

- A gyermek anamnézis adatai
- „Első nap az óvodában” megfigyelési lap
- A gyerekekkel kapcsolatos megfigyelések feljegyzései
- Fejlettségmérő lap
- Egyéni fejlesztési terv
- Értékelés

A Fejlődési naplóban az általunk meghatározott szempontok alapján, egyénenként, folyamatosan rögzítjük a szerzett tapasztalatainkat, megfigyeléseinket. Ebben tervezzük a személyre szóló fejlesztési feladatokat. A tervezés segíti a gyermekek fejlődési ütemének követését, jelzi a lemaradásokat, láttatja a feladatokat. A szülők fogadóórákon rendszeresen egyéni tájékoztatást kapnak gyermekük fejlődéséről.

4. Az óvoda kapcsolatai

„A családközpontú óvoda nem véletlenül jön létre. Kemény elhatározás, őszinte törekvés, értelmes irányítás és ügyes végrehajtás eredménye.”
(Dr. Páli Judit)

Intézményünk nevelő-oktató munkája csak akkor lehet eredményes, ha a partnereinkkel megfelelő kapcsolatot építünk ki. Munkánkhoz nélkülözhetetlen a szülők, a családok együttműködése és segítsége annak érdekében, hogy gyermekük sikeres legyen az iskolai tevékenységekben, hogy eredményeket érjen el.

Pedagógiai munkánk csak akkor válhat gördülékennyé, ha az intézményen belüli kapcsolattartásnak és információ-áramlásnak is kidolgozzuk a helyi csatornáit, valamint partnerkapcsolatot építünk és ápolunk azokkal az intézményekkel és szervezetekkel, akikkel munkakapcsolatban állunk gyermekeink nevelése-oktatása érdekében.

A család és az óvoda szoros, harmonikus együttműködése nagyban hozzájárul a gyerekek sikeres neveléséhez. A szülői közösség véleményével, javaslataival segíti az óvoda működését.

A szülői közreműködés formái az óvodában folyó nevelőmunka segítése érdekében:

- Aktív részvétel az óvodai programokon, szervezői feladatok ellátása.
- Az óvodai nevelőmunka minőségének javításához javaslatok adása.
- Az óvoda működésével kapcsolatos vélemény megfogalmazása.
- A gyerek fejlődésével kapcsolatos problémák megbeszélése, közös megoldáskeresés.
- Érdeklődés, együttműködés a gyermek személyiségfejlődése érdekében.
- Szponzori segítségnyújtás.

A család és az óvoda közötti jó kapcsolat kialakításában az óvónő személyiségének, nyitottságának, jó kapcsolatteremtő képességének van a legnagyobb szerepe. Kedvezően befolyásolja a kapcsolat alakulását az óvónő-gyerek viszony pozitív alakulása, az óvónő hitelessége, szakértelme.

A szülő már a gyermek óvoda kezdése előtt, nyílt napon és nyitott programjainkon (bábelőadás, zenés gyermekműsor, bűvész, farsang, gyereknap) benyomást szerezhet az óvodáról, megismeri az óvoda házirendjét.

A szülővel együtt történő **befogadás** betekintést ad az óvoda életébe. Az óvónő mindent megtesz annak érdekében, hogy a gyerekek és a szülők bizalmát megnyerje gyermekközpontú magatartásával. A szülőknél egy hétig lehetőségük nyílik arra, hogy betekintést nyerjenek az óvoda életébe a **beszoktatás hetén**.

Nyílt napon a szülőknél lehetőséget biztosítunk a napi életbe való betekintésre. A szülők személyes élményeik alapján gyermekük új vonásait, tulajdonságait, fedezhetik fel, képet kapnak gyermekük közösségben elfoglalt helyéről, viselkedéséről, teljesítőképességéről.

A **mindennapi találkozások** a leggyakoribb, a legrövidebb és egyben a folyamatos kapcsolattartás szempontjából a legfontosabb alkalmak. Az óvónő mindig mond

néhány személyes mondatot érkezéskor és távozáskor a gyermeknek és a szülőnek. Ilyenkor csak rövid információcserére van mód az óvodában és az otthon történt eseményekről.

Családlátogatásra az óvónők csak szülői vagy gyermeki meghívásra mennek, illetve a hátrányos helyzetű családok esetében, ha a gyermek otthoni környezetét jobban meg kívánják ismerni.

A szülőkkel való jó kapcsolat esetén, tőlük és a gyerekektől is sokat megtudhatunk a családi nevelésről.

A **fogadóóra** a szülőkkel való beszélgetés legjobb lehetősége. Az óvónő a szülőkkel előre egyeztetett időpontban biztosít lehetőséget erre az érdeklődőknek. Az egyéni beszélgetés jó alkalom bizalmas információcserére a gyerekről, fejlődéséről, környezetéről, problémáiról.

A **közös programok, ünnepek** hozzájárulnak, hogy a szülők és az óvónők kötetlenebb helyzetben találkozzanak. Ezek közös élményt biztosítanak és színesítik a család és az óvoda hétköznapijait.

A **szülői értekezlet** a szülőket érintő legfontosabb témák megbeszélésére alkalmas. Ilyenek az óvoda, a gyerekek programjai, általános nevelési kérdések, problémák. Az óvónő törekszik a kötetlen, barátságos légkör megteremtésére. Lehetőséget teremtünk a szülők véleményének, javaslatainak meghallgatására. Az óvodánk a mindennapokban is nyitott a szülők felé.

A szülők igénye és érdeklődése szerinti nevelési kérdésekben **beszélgetőkört, előadásokat** szervezünk külső szakember /logopédus, pszichológus, védőnő / bevonásával.

Az óvodában **Szülői Szervezet** tevékenykedik. Tagjait a szülők választják. Működési rendjét és éves munkatervét a szülők önállóan határozzák meg.

4.1. Az óvoda egyéb kapcsolatai

A gyerekek zavartalan iskolakezdésének elősegítése érdekében az óvodai fejlesztés a kulcskompetenciák megalapozása érdekében, tudatosan tervezett képességfejlesztéssel történik. Óvodánk az iskola intézményével jó kapcsolat kialakítására törekszik.

Kapcsolattartás formái:

- Kölcsönös látogatások.
- A gyerekek iskolai beilleszkedését figyelemmel kísérjük.
- Szakmai beszélgetések egymás munkájának és a gyerekek megismerése érdekében.
- A nagycsoportos gyerekekkel iskolai programokon való részvétel.

4.2. Az intézmény külső kapcsolatai:

- **A pedagógiai szakszolgálatok** (Nevelési Tanácsadó, Szakértői Bizottságok, logopédiai ellátás, gyógytestnevelés) az EGYMI (sajátos nevelési igényű gyermekek ellátása), **az orvos, a védőnő, a Családsegítő és Gyermejkölési Szolgálat** a gyermekek nevelését segítik speciális problémák megoldásával.
A pedagógiai szakszolgálat a kapcsolattartás formái: iskolaérettségi, fejlettség mérő vizsgálatok elvégzése, gyerekek fejlesztése, fejlesztési tanácsadás szülőknek, óvodapedagógusoknak.
- **Utazó logopédusok** végzik a gyerekek beszédfejlesztését az óvodákban. A szülőknek, óvodapedagógusoknak eszmegbeszélést, fejlesztési tanácsadást tartanak.
- **Az orvos és a védőnő:** rendszeres egészségügyi szűrővizsgálatokat végeznek az óvodánkban. Ellátják az iskolaorvosi, iskolavédőnői teendőket.
- **A Családsegítő és Gyermejkölési Szolgálat:** a gyermekek, diákok nevelését segíti, részt vállalnak azon speciális problémák kezelésében, amelyet intézményünk önmagában már nem tud megoldani. Egymás munkájának összehangolása érdekében a rendszeres információcsere, látogatások, szakmai programokon kölcsönös részvétel jellemzi a kapcsolatunkat.
- A szociokulturálisan hátrányos helyzetű gyermekek, diákok higiénia fejlesztése érdekében kapcsolatot tartunk az **Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat**tal.
- Intézményünk kapcsolatot tart fenn a **Német és Cigány Nemzetiségi Önkormányzattal**. Meghívjuk őket ünnepeinkre és programjainkra.
- **A község könyvtárával** is ápoljuk a kapcsolatot, az óvodás gyermekek szívesen látogatják.
- **Dombóvári Művelődési Ház** programjait rendszeresen keressük fel akár intézményi szervezésben, akár önállóan.
- Az intézményünk napi kapcsolatban áll a **fenntartóval**, jó és tartalmas az együttműködésünk.
- **Az egyházzal** való együttműködésünk egyik formája, hogy óvodáinkban szülői igény esetén helyet biztosítunk a hittan foglalkozásoknak. A hitoktatót az egyház biztosítja, a foglalkozást a csoporton kívüli helyszínen szervezzük.
- **A Pedagógiai Oktatási Központtal** eredményes és rendszeres az együttműködésünk, továbbképzéseken, rendezvényeken való részvétel a leggyakoribb kapcsolattartási forma.

- **Döbröközi Közös Önkormányzati Hivatal** bonyolítja intézményünk gazdasági ügyeit, akikkel az együttműködésünk jó és rendszeres. Feladata a szakszerű gazdálkodás, a gazdasági adminisztrációs feladatok ellátása.
- Jó kapcsolatot alakítottunk a **Döbröközi Mg Zrt-vel**, alapítványunk létrehozásában fontos szerepük volt. Minden évben anyagilag támogat bennünket.
- A **dombóvári Szivárvány Óvoda** uszodáját rendszeresen látogatjuk.

V. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI

1. Játék

„ Hozzon a gyermeknek mindenki, amit tud.

Játékot, zenét, örömet.

Hogy mit fogad el, azt bízunk rá.

Az a szellemi táplálék válik javára

Amit maga is kíván.”

(Kodály Zoltán)

A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, s így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. A játék - szabad-képzettársításokat követő szabad játékfolyamat - a gyermek elemi pszichikus szükséglete, melynek mindennap visszatérő módon, hosszantartóan és lehetőleg zavartalanul ki kell elégülnie. A gyermek a külvilágból és saját belső világából származó tagolatlan benyomásait játékában tagolja. Így válik a játék kiemelt jelentőségű tájékozódó, a pszichikumot, a kreativitást fejlesztő és erősítő, élményt adó tevékenységgé. Jellemzi az önkéntesség, a spontaneitás, az örömelemény, az aktivitás és a variabilitás.

A kisgyermek első valódi játszótársa a családban, az óvodában is a felnőtt - a szülő és az óvodapedagógus. A játéktevékenységre utánozható mintát ad, majd amikor a szabad játékfolyamat már kialakult, bevonható társ marad, illetve segítővé, kezdeményezővé lesz, ha a játékfolyamat elakad. Az óvónő jelenléte teszi lehetővé a gyermekek közötti játékkapcsolatok kialakulását is.

A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakozását. Mindezt az óvodapedagógus feltételteremtő tevékenysége mellett a szükség és igény szerinti együttjátszásával, támogató, serkentő, ösztönző magatartásával, indirekt reakcióival éri el.

A játéktevékenység célja, hogy a gyermek egyéni vágyai, ötletei a sokféle játéktevékenység során kibontakozhassanak. Játék közben a gyerekek sok tapasztalatot szerezzenek, megalapozódjanak képességeik, alakuljon magatartásuk.

Feladatok:

- a játékhoz szükséges optimális feltételek biztosítása
- az óvodás korban megjelenő játékfajták kibontakozásának segítése
- a játékban történő tanulás elősegítése a játék sajátosságainak tiszteletben tartásával

A játékhoz szükséges optimális feltételek biztosítása az alapja, hogy a gyermeki játék személyiségfejlesztő hatása kibontakozhasson. A játék feltételeinek átgondolt kialakítása az óvónő feladata, melynél figyelembe kell vennie a gyerekek életkori, egyéni sajátosságait, fejlődésük jellemzőit, a gyermekcsoport összetételét (fiúk, lányok aránya), a gyermeki játéktevékenység sajátosságait és a környezeti adottságokat.

A **nyugodt légkör** kialakulásának a természetes, hiteles, elfogadó, támogató óvónői magatartás az alapja. A gyermek játékát mindenkinek tiszteletbe kell tartania, semmivel nem zavarható meg. A kreatív, elmélyült játék ott alakul ki, ahol a gyerekek szabadon dönthetnek, mit, mikor, kivel, hol, mivel, hogyan, mennyi ideig játszanak. Az együttélés alapvető szokásainak kialakítása hozzájárul a nyugodt tevékenykedés megvalósulásához.

A játék szempontjából a legfontosabb szabályok:

- egymás játékának tiszteletben tartása
- az eszközök óvása
- a játék befejezésével tegyék szabaddá a teret más játék számára

A gyerekeknek joga van egyedül vagy társal játszani, ha igényük van, félrevonulni. A játszó gyerek dönthet, hogy befogadja a társat játékába, vagy elutasítja. Nekünk, óvónőknek el kell fogadnunk a gyerek döntését. Segítenünk kell, hogy a gyerekek megtanulják az elutasítás elfogadható formáit és az elutasítás fogadását. A szabad játékban megvalósulnak a gyerekek elképzelései, kijátsszák magukból a bennük lévő felszültséget. Szükség szerint segítjük a színes játék kibontakozását adekvát ötleteinkkel, modellértékű viselkedésünkkel, empátiánkkal, együttműködésünkkel.

A gyerekek játéka egy időben, párhuzamosan több **helyen** zajlik (csoportszoba, mosdó, öltöző, jó idő esetén, az udvaron). A helyiségek berendezését úgy alakítjuk ki, hogy az állandó játszóhelyek mellett, sok lehetőség legyen a mobil térberendezésre. Ez teszi lehetővé a gyerekek aktuális játékigényének megfelelő téralakítást, ami a tér jobb kihasználását eredményezi. A mobil téralakítás néhány módja: asztalok kirakásával a tér növelése, a gyerekek által is könnyen mozgatható paravánokkal, térelválasztókkal a játékterület leválasztása, kuckók alakítása. A kezdeti segítség után a gyerekek egyre önállóbban alakítják át játékuknak megfelelően a teret. A tér elrendezésénél fontos

odafigyelni, hogy a zajosabb, mozgalmasabb és a nyugodt tevékenységeknek egyaránt kedvező helye legyen.

A 3-4 évesek földközelen tevékenykednek legszívesebben, ezért kevés asztalra és nagy szőnyeggel borított területre van szükségük.

A csoportokban lévő játéklehetőségek:

- Nagy szőnyeggel borított tér – építéshez, konstruáláshoz, mozgásos-, dalos játékokhoz
- Nagy, igény szerint tagolható tér – kuckók kialakításához, szerepjátékokhoz
- Nyugodt sarkok – könyvnézegetéshez, bábozáshoz, dramatizáláshoz, homokozáshoz télen
- Asztalok – barkácsoláshoz, kirakó, dominó
- Hatszemélyes asztalok – a különböző társasjátékokhoz
- Nemcsak a tornaszobában, hanem az *öltözőkben és a folyosókon* mozgásos játékok számára van lehetőség, a teret az aktuális játéknak megfelelően lehet berendezni (labdajátékok, trambulín, ugróiskola).

A csoportszobákhoz tartozó *mosdókban* vizes játék eszközeivel a gyerekek játékigényének megfelelően rendezzük be a teret (horgászós játék, játék a vízzel, szappanbuborék fújás).

Az *udvar* állandó játéklehetőségeit az évszaktól függően használjuk ki (udvari mászóakák, hinták, csúszdák, homokozó, pancsoló). Az időjárásnak megfelelően bővítjük a kinti lehetőségeket: szánkózás, rollerezés, kerékpározás, labdajátékok, különböző mozgásos játékok feltételeinek biztosításával. Az udvar téralakítása, térberendezése akkor a leggazdagabb, ha jó idő esetén a csoportban lévő összes tevékenységi lehetőség feltételei kikerülhetnek, a gyerekek aktuális választásának megfelelően.

Programunk a gyermeki játéktevékenységet tekinti a gyermeki tanulás szinte kizárólagos közegének. Jelentőségénél fogva a napirendben is erre kell biztosítani a legtöbb **időt**. A folyamatos, rugalmas óvodai napirend hosszú, egybefüggő időt ad a gyerekeknek játékokra. A gyerekek számára a folyamatos játéklehetőség biztosított az óvodába érkezéstől kezdve. Ennek megszakításáról egyénileg, igényeiknek megfelelően dönthetnek. A folyamatos reggeli és uzsonna lehetőséget biztosít a gyerekeknek, hogy egy adott időintervallumon belül, maga határozza meg étkezésének időpontját. Természetesen oda kell figyelniük, hogy a gyerekek étkezése ne maradjon el. A folyamatos étkezés általában 1-2 asztalnál történik, így a többi gyerek játékát nem szakítja meg. A kapkodásmentes, elmélyült játék feltétele, hogy idő legyen az elképzelések megvalósítására. A hosszú, folyamatos játékidő biztosítja a játék kiterjedését, amely így lesz örömszerző, feszültségoldó, fejlesztő.

A 3-4 évesek több időt igényelnek a játék kiválasztásához, a nagyobbak pedig hosszabb ideig játszanak. Előfordul, hogy több napon át folytatódik a játék. Amennyiben hely szempontjából megoldható, igyekszünk a folytatásra lehetőséget adni délután, illetve másnap is. A nagyobb gyerekek közül sem mindenki választ gyorsan játékot. Időt kell adni az egyes gyerek számára a játék önálló kiválasztására, a nézelődésre, a válogatásra.

Dél előtt és délután azonos játéklehetőségek közül választhatnak a gyerekek. A játék megszakítása miatti feszültség elkerülése érdekében fontos délután a szülők kivárása, türelme.

A **játékeszköz** sokfélesége, sokszínűsége hozzájárul a gyerekek játékanak alakulásához, kibontakoztatják, gazdagítják elképzeléseiket, befolyásolják a gyerekek fejlődését.

Fontos ismernünk a különböző eszközök fejlesztő hatását. A gyerekek az eszközökkel való manipulálás, tevékenykedés közben sok ismeretet, tapasztalatot szereznek. Ha méretük, anyaguk tekintetében is sokfélék, szélesebb tapasztalatszerzési lehetőséget kínálnak a gyerekeknek (fa, fém, műanyag, papír).

A színes, esztétikus játékeszköz vonzó a gyerekek számára, tevékenységre motiválja őket. A kész játékeszközök kiegészíthetők félkész, többfunkciós eszközökkel. Ezek megmozgatják a gyermek fantáziáját, sokféle „mintha” helyzetben felhasználhatók, behelyettesíthetők, átalakíthatók (hengerek, textil-anyagok, drótok, dobozok).

Nem akadályozzuk a gyerekek fantáziájának kibontakozását az eszközök „funkciónak” megfelelő használatához kötésével. Az eszközök használatával kapcsolatos legfőbb szabály, a játékok óvása legyen.

A 3-4 éveseknél a gyakorló játék dominál, sok eszközt használnak játékukhoz, az eszközök egymás közötti elosztására nem képesek, így egyféle játékból több is szükséges a csoportban. *Főbb játékeszközök:* húzogató, gurulós, hangadásra alkalmas eszközök, öntögetéshez, meregetéshez anyagok, eszközök, nagyobb méretű autók, építőkockák, szerepjátékhoz szükséges eszközök.

A nagyobb gyerekek játékeszközei kiegészülnek apróbb építő-, konstruáló játékokkal, a szerepjáték kellékeivel, sokféle félkész, többfunkciós eszközzel, a fa barkácsolás eszközeivel, számítógép, sokféle képességfejlesztő játékkal (kirakó, dominó, kártya, táblajáték), különböző mozgásfejlesztő eszközökkel (görcsolya, ugrálókötél).

A sokféle játékeszköz elhelyezése nem könnyű feladat. Nyitott polcokon megfelelő magasságban, kosarak, tárolók felhasználásával biztosítjuk, hogy átlátható, könnyen hozzáférhető legyen a gyerekek számára. Figyelemmel kísérjük a gyerekek eszközfelhasználását és a kevésbé használt játékokat időszakosan, vagy véglegesen eltesszük.

Segítjük a gyerekeket, hogy a játékeszközök egymás közötti megosztását minél önállóbban meg tudják oldani.

A gyerekek a családban, az óvodában és tágabb környezetükben sok élményt és tapasztalatot szereznek. Sokféle programot, kirándulásokat szervezünk. Az élmények gazdagítják a játék témáját és tartalmát.

A nyugodt játék igazi játékélményt ad a gyerekeknek, így gyakran folytatja, megismétli ezeket. A negatív élmények is megjelennek a gyerek játékában (pl. televízió hatása). Nagy empátiával segítjük, hogy a gyerek ezek eljátszásával oldja a feszültségét, de játéka másokat ne zavarjon.

Az óvodában fontos a **szabad játék** túlsúlyának érvényesülése.

Az óvodás korban megjelenő játékfajták kibontakozásának segítése, a gyermek szabadságának és az óvodapedagógus tudatos nevelő hatásának összehangoltsága következtében valósulhat meg eredményesen.

A játék fejlődése a gyakorló, utánzó, szimbolikus, szabályjáték vonalán halad, de a gyerekek játékában ezek keverednek, egy időben is megjelenhetnek.

A **gyakorló játék** leginkább a 3-4 évesekre jellemző, de megtalálható később is pl.: új eszközzel való ismerkedéskor. A gyakorló játék során a gyerek mozgásokat, hangokat ismételget, ez adja számára a játék örömét. A játékban a gyerek mozog, manipulál, hangot ad, így módja van tapasztalatot szerezni az anyagok, eszközök tulajdonságairól. Ezek a játékok segítik a gyerek mozgásának, testsémájának, szem - kéz koordinációjának, dominanciájának, percepciójának, ritmusérzékének, beszédének fejlődését, és szociális hatása is van.

A gyerek társait ekkor még főként szemléli, az egymás mellett való játékon kívül azonban megjelennek a játékban való kapcsolódások, az egymás iránti érdeklődés.

A mi feladatunk, hogy a játékhoz sokféle eszközt biztosítsunk és segítsük a nyugodt, megfelelő, „egyéni” játszóhelyek kialakítását. Mintát adunk az eszközök használatának megismeréséhez, fogadjuk el a sok eszközzel járó „rendetlenséget”, hisz ez adja a játékot. Tapintatosan, fejlett szituációérzékenységgel válasszuk ki a játék befejeződésének idejét. Ez nagyon nehéz feladat, mert a gyerekek többször hosszabb - rövidebb időre ott hagyják játékukat, majd visszatérnek. Amennyiben a játéktér elrendezése a játék valóságos befejezése előtt megtörténik, az megszakítja a gyerek tevékenységét, csökkenti játékkedvét.

Igyekszünk kihasználni az udvari lehetőségeket is a gyakorló játék fejlesztésére (homok, kavics).

Az **építő-, konstruáló játék** során a gyerekek létrehoznak, alkotnak valamit. A játék fontos feltétele a sokféle, változatos kész és félkész eszköz.

A 3-4 évesek számára a nagyobb méretű eszközök biztosítása szükséges, ők főként spontán építenek és leginkább egyedül.

A nagyobbaknál már megjelenik a tervezés, az apróbb eszközök előnyben részesítése, az együttműködés, a modell utáni építés, konstruálás és a kész építmény felhasználása. A gyerekek kreatívan használják a legkülönbözőbb félkész eszközöket az alkotáshoz (falapok, ágak, kövek). Homokból is szívesen építenek a gyerekek (télien a csoportszobában, máskor az udvaron), és használják fel ezeket az eszközöket.

A gyerekek játékuk során sokféle matematikai ismeretet, tapasztalatot szereznek, fejlődik kreativitásuk, finommozgásuk, forma-, színészlelésük, tapasztalják a rész-egész viszonyát és alakul társas kapcsolatuk.

A megfelelő hely kiválasztásával, az eszközök technikai használatának modellálásával és a fantáziadús, egyéni ötletek megvalósításának támogatásával segíthetjük a játék fejlesztő hatásának kibontakozását.

A **barkácsolás** során a gyerekek különböző anyagok, félkész eszközök felhasználásával játékgényükből fakadó elképzeléseiket valósítják meg. A sokféle eszköz, anyag, a könnyen használható „megmunkáló” eszközök (fűrész, satu, kalapács) biztosítása felkelti a gyerekek érdeklődését. Fokozza a gyerekek barkácsolási kedvét, ha az óvónő a gyerekek között kezdettől fogva készít eszközt és javítja az elromlott játékokat. Eközben többféle technikai megoldással is megismerkedhetnek a gyerekek.

A **szimbolikus-szerepjátékban** a gyermek érzelmeit, elképzeléseit, élményeit sajátos módon jeleníti meg. A szimbolikus funkciók megjelenése a cselekvési sémák képzetté formálásának kezdete. A gyerek a szerepjátékban spontán megnyilvánulásokat produkál, amelyek csak „itt és most” érvényesek. A játékban oldódik a valóság korlátozó szerepe, nem érvényesek a szokványos idői, téri egymásutániságok sem, belső motivációk irányítják, és az érzelmek uralják.

Leginkább a korlátozásmentes, barátságos légkör kialakításával segíthetjük a játék során az érzelmek szabad kivetítését, eljátszását. A játék témájának, tartalmának színessége, mélysége akkor fejlődik, ha segítjük a nyugodt hely (kuckók, bekerített játszóhelyek) és a megfelelő kellékek, anyagok biztosításában.

Figyelemmel kísérjük a gyerekek önálló téma- és tartalom választását, játékszövegét. A játéktevékenység megfigyelése a gyerekek megismerésének legfőbb forrása. Csak a gyerekek kérésére kapcsolódjunk be a szerepjátékba, de úgy, hogy az a gyerekek játék-elképzeléséhez igazodjon, és ne terelje más irányba azt.

A gyerek társal való játékának legfőbb terepe a szerepjáték. Az adódó konfliktusok megoldásánál a kivárást, a mintaadást alkalmazzuk, és szükség esetén segítünk.

A szerepjáték főként a szociális, kommunikációs képességek fejlődésén keresztül segíti az egész személyiség fejlődését. A gyerek a felnőtt minta alapján tanul erkölcsi értékeket, együttműködési szabályokat. A játékban adódó természetes társas szituációk során fejlődik kommunikációs képessége, beszéde, alkalmazkodása, önfegyelme, szabálytudata és sokféle ismeretet, tapasztalatot szerez.

A **bábozás, dramatizálás** során a gyermek élményeit eleveníti meg.

Kezdetben az óvónő bábozik, az általa nyújtott meseélmény hatására a gyerekek is bábozni kezdenek. Eljátszanak ismert meséket, kitalált szituációkat, amelyek a gyerek fejlődésével egyre bonyolultabbak lesznek. A két óvónő rendszeres együttes bábozása, az óvodában szervezett „*ovi bábszínház*” (óvónők báboznak, dramatizálnak a gyerekeknek) és a nagyobbak rendszeres színházlátogatása sok élményt nyújt a gyerekeknek.

Az ismert mesék eljátszásához biztosítjuk a megfelelő eszközöket.

Szükséges eszközök: fakanál-, kesztyűs-, marionett-, gyűszűbábok, díszletek, dramatizálási kellékek, fejdíszek.

Az eszközök készítésébe, gyűjtésébe bevonjuk a gyerekeket és a szülőket is. A bábozás és a dramatizálás az önkifejezés kiváló lehetősége. A gátlásos gyerek a báb mögé bújva, a szereplő helyzetébe beleképzelve magát könnyebben megszólal. A bábozás feszültségoldó hatása is kiváló. Sok ismeretet szerezhethünk a gyerek élményeiről, érzelmeiről bábjátékának megfigyelésével.

A bábozás és a dramatizálás segíti a gyerekek beszédének, kommunikációs képességének, mozgásának, finommozgásának fejlődését. A fantázia, kreativitás fejlődésére és a társas kapcsolatok alakulására is jó hatású.

A **szabályjátéknál** legfontosabb a szabályhoz való igazodás igénye.

Ismertessük meg a gyerekeket sokféle mozgásos és értelemfejlesztő szabályjátékkal. A nagyobb gyerekek önállóan is kezdeményezik az ismert játékokat, később maguk is létrehoznak szabályokat, és önállóan alkotnak szabályjátékokat.

A mi feladatunk a gyerekek fejlettségéhez igazodó játék kiválasztása, együttjátszással a játék megismertetése, a csoportos játékoknál ezek betartására ösztönzés.

A sokféle játék során fejlődik a gyerekek mozgása, kitartása, akaratereje, feladattudata, tanulják a siker és a kudarcútérést. Az értelmi képességeket fejlesztő játékok elsősorban az 5-6-7 évesek játécai, használatuk bizonyos szociális- és értelmi fejlettséget feltételez.

A gyerekek szabad játéktevékenységében megengedőnek és modellnyújtónak kell lennünk egy személyben. Ez biztosítja a nyugodt légkört és ebben a belső hatásokra létrejövő játékot. Az óvónő olyan modell legyen, hogy értékeket átadó szerepe érvényesülhessen.

A játékban történő tanulás elősegítése a játék sajátosságainak tiszteletben tartásával történhet.

A tudatosan tervezett, gazdag tárgyi környezet és az aktivitást ösztönző légkör, a gyerekek tanulásának kimeríthetetlen lehetőséget ad. A játéklehetőségeket a **képességfejlesztő játékok** területén, saját készítésű eszközökkel bővítettük. Ezek a játékeszközök a tanulási képességet meghatározó funkciók fejlődésében speciális hatásúak. A saját tervezésű és készítésű játékok a gyerekek fejlettségéhez, érdeklődéséhez jobban igazodnak, így jól kiegészítik a kész fejlesztő játékokat.

Az óvónők által készített játékok fő típusai: kirakó, dominó, kártya, táblajátékok, bábok, babakonyhai játékok.

Ezek a játékok könnyen variálhatók, egy-egy szabály változtatásával könnyíthetők, nehezíthetők, így különböző fejlettségű gyerekek számára is alkalmasak.

A játék tervezésénél figyelembe kell vennünk a gyerekek életkori sajátosságait (társsal való játékot főként az 5-6-7 évesek számára tervezzünk), egyéni jellemzőiket és tevékenységük jellegzetességét. Elsősorban olyan eszközöket készítsünk, amelyek a játékosoktól együttműködést kívánnak. (A kész játékok többsége versenyjáték).

Az eszközök elhelyezésénél különösen figyelniük kell:

- az áttekinthetőségre
- az alapjáték és tartozékainak azonos helyen való tárolására
- a játékok optimális mennyiségére
- a játékok folyamatos áttekintésére, a játékok cseréjére

Évente új, kész és saját készítésű képességfejlesztő játékokkal bővítjük a gyerekek játéklehetőségeit.

Az új játék használatát az érdeklődő gyerekekkel való együttjátszás során ismertetjük meg. Később a gyerekek egymástól is megtanulják önálló együttjátszásuk alkalmával.

A játékok segítik az érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, gondolkodás, a matematikai, a kommunikációs képességek, a mozgás és a finommozgás fejlődését. Az együttjátszás során sok ismeretet szerezhethetünk a gyerekek aktuális fejlettségéről, fejlődéséről.

A gyerekek a képességfejlesztő játékokat szabadon választják, igényük szerint egyedül, társsal vagy az óvónővel játsszák. Az óvónő és a gyerek páros együttjátszása akkor sikeres, ha a gyerek többszöri ismétlését is kéri.

Feltétele:

- a gyerek fejlettségének megfelelő játékeszköz
- jó hangulatú, a gyerekeknek pozitív élményt nyújtó együttjátszás

A képességfejlesztő játékok fejlesztésben való felhasználására az óvónők átfedési idejében van a leginkább lehetőség. A gyerek szabad játékát tiszteletben tartva, megfelelő szituációt teremtve együttjátszást ajánlunk fel a gyerekeknek. A gyerek visszautasítása esetén nem szabad erőltetni, más alkalmat kell keresni.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére:

- A gyerekek játéka témájában, tartalmában gazdag, színes, elmélyült.
- Kitartóan képesek játszani, társaikkal együttműködve.
- Játékukat önállóan tervezik, szervezik.
- A szerep- és a szabályjátékokon kívül szívesen és önállóan barkácsolnak, báboznak, dramatizálnak.
- Természetesen kommunikálnak egymással, bátran, kulturáltan, érthetően beszélnek.
- Képességeik széleskörűen fejlődnek.

2. Vers, mese

*„A mi nyelvünk határtalan és szabad,
korlátlan terület, ahol alkotni, játszani és
táncolni lehet. Mindenki a képére formálhatja.
Gyönyörű tornája, játéklabdája a
gyermeknek és a zseniknek.”
(Kosztolányi Dezső)*

A tevékenység célja: a kommunikációs képességek fejlődésének elősegítése, mások megértése, önmaguk kifejezése és együttműködésük alakítása érdekében. Irodalmi élmény nyújtásával ízlésformálás.

Feladatok:

- az óvodás korban felhasználható irodalmi anyag összeállítása
- a spontán kommunikációs helyzetek kihasználása
- a kommunikációs képességek fejlődésének elősegítése az anyanyelvi és a drámajátékok felhasználásával

Az érzelmi biztonság megadásának s az anyanyelvi nevelésnek egyaránt fontos eszközei a többnyire játékos mozgásokkal is összekapcsolt mondókák, dúdolók, versek. Ezek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket adnak.

A magyar gyermekköltészet, a népi hagyományok gazdag és sok alkalmat, jó alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. Az óvodában a népi, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van.

Az óvodás korban felhasználható irodalmi anyag összeállítása az óvónő feladata. A kiválasztásnál vegye figyelembe az óvónő a gyerekek fejlettségét, ennek megfelelően a mondókák, versek ritmikusságát, a mese cselekményszövésének bonyolultságát és az aktualitást.

A **3-4 évesek** számára rövid, ritmikus népi mondókákat, verseket (10-12) gyűjtsünk össze. A mesék (10-16) rövid, egyszerű cselekményű állatmesék legyenek, amelyekben visszatérő, ismétlődő fordulatok vannak.

A **4-5 éveseknek** a népi mondókákon (6-8) kívül rövid, humoros, ritmikus verseket (6-8) is válasszunk. A mesék szerkezete összetettebb lehet. Népmesék, állatmesék és modern mesék is kerüljenek az összeállításba.

Az **5-6-7 évesek** irodalmi anyaga a népi mondókákon, kiszámolókon (8-10) kívül, bővüljön nyelvtörökkel és találós kérdésekkel. Kissé hosszabb vidám, tréfás versek (15-20) egészítsék ki ezeket. A mesék (18-25) cselekménye összetett, több szálon futó legyen. A hosszabb népmesék, a klasszikus tündérmesék, a tréfás mesék mellett modern mesék és folytatásos történetek is kerüljenek az összeállításba.

A mindennapos mesélés, mondókázás és verselés a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme.

Az **emberi kommunikáció** rendkívül összetett folyamat, verbális (nyelv, beszéd) és nonverbális (hangnem, hangszín, beszédritmus, mimika, tekintet, gesztus) síkon zajlik. A kommunikáció fontos része a metakommunikáció. Véleményünk szerint az ember sikerességében meghatározó kommunikációjának minősége.

A **spontán kommunikációs helyzetek kihasználása** sok lehetőséget kínál a kommunikációs nevelésre.

A nap folyamán a játék és a különböző tevékenységek során természetesen alakuló élethelyzetekben az óvónő és a gyerek, illetve a gyerek és társai szabadon kommunikálnak. A szituációk tartalmukat tekintve sokfélék lehetnek (kapcsolatfelvétel, közlés, probléma, konfliktushelyzetek).

A *szabad játékban* megvalósuló szerepjáték, bábozás, dramatizálás fejlesztő hatása óriási. Ezért is rendkívül fontos, hogy biztosítsuk ezekhez, a tevékenységekhez a megfelelő feltételeket.

A *mindennapok spontán helyzeteiben* a kisgyerek utánzással tanul kommunikálni. Az óvodai kommunikációs nevelésben óriási szerepe van a környezet beszédkulturájának, verbális és nonverbális kommunikációjának, az interakció minőségének.

Az óvodában *az óvónő kommunikációja minta* a gyerekek számára, a beszéd, a viselkedés, a hiteles, nyílt kommunikáció szempontjából. Az óvodapedagógus nem

mindegy hogy hogyan viselkedik, milyen mintát közvetít a gyerekeknek, a szülőknek, a dajkáknak.

A metakommunikáció szerepe a közlés tartalmának alátámasztásában nagy, az óvodás gyerek számára a megértés szempontjából különösen fontos. Az óvónőtől elvárás a kongruens kommunikáció.

Az óvónő gyerekekkel való kommunikációja során ügyeljen, hogy azonos magasságban legyen a gyerekekkel, ez lehetővé teszi a szemkontaktust, ami a kommunikáció meghatározó része. A gyermek gyakran igényli a testközelséget, ölben ülést, odasimulást, kézfogást. Az óvónő ügyeljen a térközszabályozás és az érintés helyes megnyilvánulásaira.

Az óvónő beszéde is feleljen meg a modell szerepnek (helyes artikuláció, beszéd dallam, lassú, halk beszéd). A gyermek életkori sajátossága miatt képtelen felfogni a felgyorsult tempójú beszédet. Ez negatívan hat beszédmegértésére, gondolkodására, beszédprodukciónak, figyelmének, viselkedésének alakulására.

Az óvónő beszéde személyhez szóljon, ne beszéljen a gyerekek fölött, ne kiabáljon. A hangos beszéd zavarja a nyugodt légkört és mások beszédének megértését.

Az óvónőnek a szóbeli kifejezés a legfontosabb munkaeszköze. Ez szükségessé teszi, hogy beszédét folyamatosan, tudatosan művelje.

Az óvónő a nap folyamán alakuló páros, kiscsoportos szituációk kihasználásával sokat tehet a gyerekek fejlődésének elősegítéséért. Sokat beszélgessen a gyerekekkel, hallgassa meg őket.

A gyerekek beszéd tisztaságának fejlődését elősegítik a különböző népi mondókák, nyelvtörők. Az óvónő a spontán alakuló és az általa teremtett helyzeteket használja ki a mondókák, versek, ringatók, lovagoltatók eljátszására, megismertetésükre, gyakorlásukra. Ismerjünk sok mondókát, verset.

A nap folyamán bármikor mesélhetünk a gyerekek kérésére, illetve egy kedvező szituációhoz kapcsolódva. Ösztönözzük a gyereket önálló mesemondásra. A gyermek saját vers- és mesealkotása, annak mozgással és/vagy ábrázolással történő kombinálása az önkifejezés egyik módja.

Lefekvés előtt minden nap mesét mondunk, nagyobbaknak folytatásos történeteket. A rendszeres mesélés segíti a gyermek szókincsének bővülését, kifejezőképességének fejlődését.

Feltétel alakító szerepünk az eszközök tekintetében is fontos.

Az érthető kommunikáció alapvető eleme a tiszta beszéd, melynek anatómiai feltétele a beszédszervek megfelelő fejlettsége. Az ezek ügyesítését, erősítését elősegítő

játékeszközök biztosítása lehetővé teszi a gyerek számára, hogy a nap folyamán ezekkel tevékenykedjen.

Ilyenek például a szappanbuborék fújás, toll, papír, ping-pong labda, vattafújás, célba fújó játékok, tükör.

Az ismert mondókákat, verseket, meséket tartalmazó magnófelvételek alkalmat adnak a gyerekeknek egyéni igényük szerinti meghallgatásukra.

Az ismert irodalmi anyag jelzésszerű képeit tartalmazó rajzos füzetek a gyerekeket a spontán gyakorlásra, az élmény felelevenítésére ösztönzik.

A spontán szituációkban jelzéseket kapunk a gyermek beszédének, kommunikációjának fejlettségéről. A fejlődési problémák hátterében gyakran hallás, beszédészlelési és beszédmegértési nehézségek állnak, illetve a családi nevelés hiányosságai. Kiemelt figyelmet kell fordítani a hátrányos helyzetű gyerekek beszédfejlődésének elősegítésére.

A gyerekek beszédfejlődését logopédus is segíti óvodánkban.

A kommunikációs képességek fejlődésének elősegítése az anyanyelvi és a drámajátékok felhasználásával elsősorban az óvónő által szervezett, külsőleg motivált, a gyerekek érdeklődésétől függően mikrocsoportos, illetve csoportos helyzetben **kommunikációs kezdeményezéseken, foglalkozásokon** történik.

A közös játék idejét naponta a gyerekek aktuális tevékenységéhez igazodva választjuk meg. Dallal, mondókával, mesével próbáljuk a gyerekek érdeklődését felkelteni az együttjátszásra. A gyerekek önállóan dönthetnek, csatlakoznak a csoportos tevékenységhez, vagy távol maradnak.

A három felnőtt együttműködve alakítja ki a gyerekekben, hogy a közös játékban résztvevők és a más tevékenységet folytatók ne zavarják egymást.

Az éves lehetőségtervben összegyűjtöttük az anyanyelvi és a drámajátékokat a gyerekek fejlődéséhez igazodva. Heti tervben ezekből, valamint a mondókák, versek, mesék, dalok, zenei anyagok közül választjuk ki a kommunikációs kezdeményezés tartalmát, mely egy héten át ugyanaz.

Az elkészített heti lehetőségterv természetesen nem lehet merev. Rugalmasan változtathatunk, alakíthatunk rajta a gyerekek érdeklődéséhez, az adott helyzethez igazodva. Ezzel teret adunk a gyerekek kezdeményezéseinek, ötleteinek is.

A gyerekek beszédfejlődésének, beszédértésének spontán alakulását elősegíthetjük anyanyelvi játékokkal. A beszéd formai oldalának fejlődését elősegítő játékok, a beszéd automatizmusainak, a beszédmozgásoknak és a beszédhallásnak a finomítását szolgálják és egyben a tiszta, érthető beszéd kialakulását segítik.

Anyanyelvi játékok a beszéd fejlődésének elősegítésére:

- **beszédtechnikát fejlesztő játékok:** légző, artikulációs, hangadó, hangutánzó játékok
- **a kifejező beszéd kialakulását elősegítő játékok:** hangsúly, tempó, hangerő, ritmus gyakorlását szolgáló játékok
- **beszédmegértést segítő játékok:** belső hallást, a fonémahallást fejlesztő játékok
- **a beszédképesség fejlődését segítő játékok:** szókincsbővítő, szókereső játékok

A nonverbális kommunikáció fejlődését különböző **drámajátékokkal** segíthetjük. Sokféle játékot játszhatunk a mimika, tekintet, vokális kommunikációs csatornák (hangnem, hanghordozás, hangsúly, szünet, hanglejtés, beszédritmus) és a mozgásos kommunikációs csatornák (gesztusok, érintés, testtartás, térköz-szabályozás), valamint az emblémák felhasználására.

Olyan játékokat is alkalmazzunk, ahol a verbális és nonverbális kommunikáció minél több elemét együtt kell mozgósítani a gyerekeknek. A játékok kiválasztásánál törekedjünk, hogy *metakommunikációra*, *improvizációra* (önkifejezés), és *dramatikusságra* épüljenek.

A **situációs játékok** során lehetőség nyílik a mindennapi valós helyzetek eljátszására, élmények, problémahelyzetek feldolgozására. A játék folyamatában a gyerek egy másik személy helyébe képzelheti magát, megvalósíthatja elképzeléseit egy fantázia szituációban.

A **dramatizálás és a bábozás** során eljátszhatnak a gyerekek ismert mesét, annak átalakított változatát (más szereplőkkel vagy más helyszínen) és improvizált történetet.

A drámajáték csak akkor fejt ki hatását, bontakoztatja ki a gyerek önkifejezését és beleélő képességét, ha nyugodt, oldott, önkéntes gyermeki részvételen és magával ragadó együttjátszáson alapul. A játékban minden gyermeki megnyilvánulást fogadjuk el, támogassuk az egyéni kifejezésmódot. Olyan szituációkat teremtsünk, ahol a gyerekek saját érzelmeiket fejezik ki, és lehetőségük van megtapasztalni másokét is. A valódi beleélés, a saját élmény akkor jön létre, ha szeretünk és tudunk játszani, oldott légkört teremteni, kreatív módon improvizálni.

A drámajátékok elősegítik az önismeret fejlődését, a másokra való odafigyelést, a helyzet felismerés, a cselekvőképesség kialakulását és a kapcsolatteremtést, a másság elfogadását.

A gyerekek fejlettségét figyelembe véve az anyanyelvi és a drámajátékok három éves kortól alkalmazhatók.

A **zene** jól összekapcsolható a gyerekek önkifejezését fejlesztő drámajátékokkal.

A **relaxáció** alkalmazásával az óvónó segítheti az önkontroll kialakulását, javítja a koncentráció képességét, oldja a szorongást, nyugtató hatású. A játékokkal segíthetjük, hogy a gyerekek megtapasztalják az ellazulás feszültségoldó élményét. Ennek elengedhetetlen feltétele a nyugodt légkör, segíti a halk, nyugtató hatású zene.

4-5 éves gyerekeknél kezdje az óvónó feszítő-lazító játékokkal. A nagyobbaknál kiegészíthető az önmagukra koncentráció képességét fejlesztő és a kellemes érzelmi hatást kiváltó játékokkal.

A különböző játékok mellett az óvónó éneklése, a közös dalolás, a dalos játékok is bekerülhetnek a kommunikációs kezdeményezés tartalmába.

A **mesélés** a legfontosabb része az együttlétnek. Az irodalmi anyag egy héten keresztül végig kíséri a gyermekek tevékenységét.

A mese a gyermek érzelmi, értelmi és erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese - képi és konkrét formában - tájékoztatja a gyermeket a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonylatairól, a lehetséges, megfelelő viselkedésformákról. A mese a gyermek létszükséglete. A szereplők helyzetébe való beleélés, a mese mondanivalójának átélése, erkölcsi normákat, értékeket közvetít.

A mese életkorilag megfelel az óvodás gyermek szemléletmódjának és világképének. Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, s egyben feloldást és megoldást kínál. A tárgyi világot is megelevenítő, átélkesítő szemléletmódja és az ehhez társuló, a szigorú ok-okozati kapcsolatokat feloldó mágikus világképe, csodákkal és átváltozásokkal ráébreszt a mélyebb értelemben vett pszichikus realitásra és a külvilágra irányított megismerési törekvésekre.

A mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermek nagy érzelmi biztonságban érzi magát, s a játéktevékenységhez hasonlóan a mesehallgatás elengedett intim állapotában eleven, belső képvilágot jelenít meg. A belső képalkotásnak ez a folyamata a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája. A mesélés hangulatának megteremtése alapvetően fontos. A csend, a nyugalom, a gyertyafény tovább fokozza az áhítatot. Az óvónó alakítsa ki a szokást a gyerekekben, hogy a mese alatt mindenki csendben legyen.

Meséléskor szemben helyezkedjünk el úgy, hogy minden gyereket lássunk, és ők is lássanak bennünket. A szövegtudás biztos legyen, könyv nélkül meséljünk. Előadásunk beleélő, magával ragadó legyen. A képi megjelenítés nélküli mesélés segíti a gyermekben a belső kép kialakulását. A két óvónó meséljen együtt, bábozzon, dramatizáljon a gyerekeknek.

A mese hatásáról, a beleélési folyamatról visszajelzést ad a gyerekek arckifejezése, izgalmi vagy nyugodt állapota.

Az irodalmi alkotás és az együttjátszás élménye további játéokra, mesélésre, bábozásra, dramatizálásra ösztönzi a gyerekeket.

A foglalkozás időtartamát a gyerekek igényeinek, érdeklődésének megfelelően alakítjuk, a gyerekek folyamatosan átmehetnek más tevékenységekbe.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- A gyerekek tisztán, érthetően meg tudják fogalmazni gondolataikat, érzelmeiket.
- Kommunikációjuk nyílt.
- A felnőttek és a társak beszédét megértik.
- Szívesen mondanak verseket, mondókát, és sok ilyet ismernek.
- Szeretik a mesét, szívesen báboznak, dramatizálnak ismert meséket és kitalált történeteket.
- Kreatívan improvizálnak.

3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

„Ide bizony a zene elemi tünneményeinek a gyermekkorban kezdődő, fokozatos beidegzése sok éven át való gyakorlása kell... Kezdeni már az óvodában kell, mert ott a gyermek játszva megtanulja azt, amire az elemiben már késő.”
(Kodály Zoltán)

A zenei nevelés célja a gyerekek zenei érdeklődésének felkeltése, zenei ízlésének formálása. Közös énekléssel, játékkal elősegíteni a gyerekek zenei hallásának, ritmusérzékének fejlődését.

Feladatok:

- az óvodás korban felhasználható zenei anyag kiválasztása
- a zenei tevékenységek feltételeinek biztosítása

Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbéli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermek felfedezi a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömét. A népdalok éneklése, a gyermek néptáncok és népi játékok, a hagyományok megismerését, továbbélését segítik. Az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalapozza, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását

Az óvodás korban felhasználható zenei anyag kiválasztásánál az óvónő vegye figyelembe a gyerekek fejlettségét (hangkészlet, szöveg terjedelme, mozgás, térformák), a csoport összetételét (fiúk számára mozgásos-, erőfitogtató-, fogó játékok), a zenei anyag témáját, az aktualitásokat.

Az óvodában felhasznált zenei anyag nagyban befolyásolja a gyerekek ízlésének alakulását. Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek (a ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában

Az óvónő a magyar népi gyermekjátékokból, a népdalokból válassza ki a gyerekek számára a zenei anyagot. Ezek kiegészíthetők művészi értékű komponált dalokkal, zenével.

A **3-4 évesek** számára rövid mondókákat (8-10) és dalokat (10-15), valamint egyszerű játékos mozdulatokkal kísért dalos játékokat válasszunk. A mondókák az ismétlődő mozdulatok, az érintés, a testközelség, a felnőttöz való kötődés miatt rendkívül közel állnak a gyerekekhez. Az ölbeli, arc, kéz, ujj játékok, a lovagoltatók, hintáztatók az óvodakezdekskor hozzájárulhatnak az óvónő-gyerek kapcsolat pozitív alakulásához. A mondókák, dalok ritmusához kötődő mozgásokat, mozdulatokat a gyermek közvetlenül tapasztalja a felnőttel való együttjátszás során.

A mindennapokban sokat énekeljünk, és teremtsünk alkalmat a gyerekek közös éneklésére, játékára. Különböző mozdulatokkal érzékeljék a gyerekek az egyenletes lüktetést. Tapasztalják meg a csendet és a környezet hangjait. A halk-hangos beszéd, mondókázás, éneklés közötti különbséget érzékeljék, gyakorolják.

A **4-5 évesek** tanuljanak mondókákat, kiszámolókat (6-7) és dalos játékokat (14-18). A dalos játékok közül elsősorban csigavonalat, hullámvonalat felhasználókat, és szerepcserére épülőket ismerjenek meg a gyerekek. Néhány egyszerű mozgással kísérelhető alkalmi dal is bekerülhet a repertoárba.

A gyerekek az egyenletes lüktetés mellett a mondókák, dalok ritmusának érzékeltetését is gyakorolják különböző mozdulatokkal. A halk-hangos mellett a magas-mély, a lassú-gyors beszéd, mondókázás, éneklés gyakorlására is sok lehetőséget biztosítson az óvónő.

A gyerekek ismerkedjenek meg a hangszerekkel (dob, cintányér, csukló csörgő, triangulum). Vonjuk be a gyerekeket többféle népi ritmushangszer készítésébe.

Az **5-6-7 évesek** ismerjenek meg mondókákat, csujjogatókat, csúfolókat, nyelvtörőket, kiszámolókat (7-8) és változatos mozgás és térformán alapuló dalos játékokat (18-23), valamint alkalmi dalokat (4-5).

A dalos játékok lehetnek párcserés, kapus, hidas, sorgyarapító játékok, és olyanok, amelyekhez egyszerű táncos lépések tartoznak.

A gyerekeknek legyen lehetősége az egyenletes lüktetés és a ritmus összekapcsolásának gyakorlására. Zenei hallásuk fejlődését szolgálja a dallam felismerés, a dallam bújtatás játékos gyakorlása. Zenei alkotókészségük fejlődik a dallamalkotó játékokkal.

Az óvónő a **zenehallgatás** anyagát mindhárom korosztály részére főként a népdalok közül válassza ki. A gyerekekhez közel álló témájú dalok könnyebben felkeltik a gyerekek érdeklődését. Ismerjünk dalokat a növényekről, állatokról, a természetről. Énekeljünk a gyerekeknek tréfás dalokat, dalos meséket, altatókat, virágénekeket.

A felnőtt minta spontán utánzásával az éneklés, zenélés részévé válik a gyermek mindennapi tevékenységének. Rendszeresen játszunk hangszeren gyerek dalokat (furulya, xilofon). Az élő zenén kívül ismertessük a gyerekeket népzenei és komolyzenei művekkel is. Ezek kiválasztásánál figyeljünk oda, hogy a zene a kívánt hatást váltsa ki a gyerekekből. Teremtsünk olyan lehetőségeket, hogy a zene hangulatának megfelelően a gyerekek szabadon mozoghassanak a zenére.

Az éves lehetőségtervben összegyűjtöttük a zenei anyagot és a zenei képességeket fejlesztő tevékenységeket.

A zenei tevékenységek feltételeinek biztosítása hozzájárul, hogy az óvodai mindennapok természetes velejárója legyen a dalolás, a zene.

A sokat éneklő óvónő jó hangulatot, nyugalmat, jó kedvet teremt a csoportban és megszeretteti a gyerekekkel a dalolást. Fontos, hogy tisztán énekeljünk, és bő zenei anyag repertoárral rendelkezünk mind a mondókák, dalok, dalos játékok, mind a zenehallgatásra szánt énekek tekintetében.

A mindennapok tevékenységeihez kötődő szituációk számtalan lehetőséget nyújtanak arra, hogy az óvónő dallal kapcsolódjon hozzájuk. Kapcsolható a szituációhoz témájában illő mondóka, dal, de e nélkül is énekelhetünk öltözködés, barkácsolás, mintázás, kézimunka közben is.

Az udvari játék, a kirándulások szituációi is sok alkalmat kínálnak állatokról, növényekről, természetről szóló dalok éneklésre.

Az óvónő ezekben a helyzetekben megismertetheti a gyerekekkel az új dalokat, mondókákat, dalos játékokat és az érdeklődőkkel együttjátás közben gyakorolhatja. A helyzet kihasználható hallás és ritmusérzék fejlesztő játékok játszására is. Ügyelni kell a spontán szituációkhoz kapcsolódva, hogy a dalos játék ne zavarja meg más gyerekek tevékenységét, megfelelő hely legyen a játékhoz. Erre leginkább az udvar alkalmas, a csoportszobában csak a kevés mozgást igénylő játékokra van lehetőség.

Alakítsunk ki egy nyugodt helyet, ahol a gyerekek megtalálhatják a zenei tevékenységekhez használható eszközöket. Biztosítsunk különböző ritmus hangszereket (kasztyuetta, ujj cintányér, triangulum, dob, csukló csörgő,

ritmusbotok), maguk készítette népi hangszereket, és dallamjátszó hangszerként a xilofont. A gyerekek a nap folyamán bármikor használhatják ezeket az eszközöket önálló tevékenységként, illetve más játékhoz kapcsolva.

Folyamatosan bővített mondókás, dalos füzetben megtalálhatók az ismert zenei anyag képi szimbólumai, melyről a gyerekek felismerik ezeket.

A dalos játékok kellékei is a gyerekek rendelkezésére állnak egész nap.

A magnetofon az ismert dalokkal, mondókákkal, zenehallgatási anyaggal a gyerekek igénye szerint hallgatható.

Az eszközök is hozzájárulnak, hogy a gyerekek a nap folyamán, spontán módon kezdjenek dalolást, zenélést, zenehallgatást egyedül, vagy néhány társukkal. Örülünk a gyerekek spontán tevékenységének és biztosítjuk a tevékenység zavartalanságát.

Minden nap énekelünk a gyerekeknek lefekvésükre és hozzászoktatjuk őket a halk zene hallgatásához. A dalok és a zene nyugtató hatása hozzájárul a pihenés hangulatosabbá tételéhez.

A napi kommunikációs kezdeményezéseken játszunk a gyerekekkel kisebb mozgást igénylő dalos játékokat, változatos, zenei képességeket fejlesztő játékokat, és lehetőséget teremtünk a közös éneklésre. A két óvónő rendszeresen együtt énekel (két szólam, kánon).

A zene a gyereket mozgásra serkenti. A kezdeményezéseken, foglalkozásokon lehetőséget adunk a mozgásimprovizálásra.

A **testnevelés** (tornaszobában) jó alkalom a különböző nagy helyigényű térformákhoz kapcsolódó, mozgásosabb dalos játékokra. Törekedünk arra, hogy jó hangulatú legyen a játék, jól megmozgassuk a gyerekeket. A mozgáshoz kapcsolódva a ritmusérzék fejlődésére jó hatású a zenére, mondókára járás, mozgás.

Az óvoda ünnepeihez kapcsolódva arra törekszünk, hogy különleges zenei élményt nyújtsunk. Színesíti az ünnepet a táncbázis, ahol népzene, egyszerű tánclépések utánzására van lehetőség. Az élő hangszeres zenei előadások egyedülálló élményt nyújtanak a gyerekeknek. Ennek szervezésébe bevonjuk a szülőket.

A gyerekek zenei tevékenységének hatására fejlődik zenei hallásuk, ritmusérzékük, zenei emlékezetük, alkotókedvük, mozgáskultúrájuk, szókincsük és társas kapcsolataik.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- Sok mondókát, dalt, dalos játékot ismernek a gyerekek.
- Örömmel énekelnek egyedül és közösen.
- Szeretik a zenét.
- Érzik a mondókáknál, daloknál az egyenletes lüktetést és a ritmust.

- Meg tudják különböztetni a halk-hangos, gyors-lassú közti különbséget.
- Képesek dalfelismerése, dallambújtatásra.

4. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

*„Amit csak hall a gyermek, könnyen elfelejti.
Amit lát is, már inkább megjegyzi. De amiben
ő maga is tevékenyen részt vesz, az biztosan
bevésődik az emlékezetébe.”*
(Kodály Zoltán)

A tevékenység célja: a gyerekek szabad képi és plasztikai önkifejezésének elősegítése, esztétikai érzékenységük, igényességük alakítása.

Feladatok:

- a gyerekek alkotó tevékenységéhez szükséges feltételek biztosítása
- a gyerekek ábrázoló tevékenységének fejlődését elősegíteni

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka az ábrázolás különböző fajtái, a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül.

Az óvodapedagógus az ábrázoló tevékenységekre és az ehhez szükséges feltételekhez, az egész nap folyamán biztosítson teret, lehetőséget. Maga a tevékenység - s ennek öröme - a fontos, valamint az igény kialakítása az alkotásra, az önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására.

Az óvodapedagógus feladata megismertetni a gyermekeket az eszközök használatával, a különböző anyagokkal, a rajzolás, mintázás és kézi munka különböző technikai alapelemeivel és eljárásaival.

A tevékenység sokféle anyagot, eszközt igényel, melynek összegyűjtéséhez a gyerekek és szülők segítségét is kérheti (különböző minőségű papírok, textilek, dugók, dobozok). Fontos a jó minőségű, a gyerekek által könnyen megfogható, használható **eszközök** biztosítása. Az eszközök kiválasztásánál az óvónő vegye figyelembe a gyerekek életkori és egyéni sajátosságait. Ennek megfelelően a kisebbek számára vastag eszközöket és nagyméretű felületeket kell biztosítani. Minden csoportban legyenek balkezes eszközök is.

Az eszközök, anyagok elhelyezése nyitott polcokon, kosarakban és más tárolókban célszerű, hogy a gyerekek könnyen elő tudják venni ezeket. Az elkészült alkotások szárogatására szárogató állványunk van, a teljesen kész alkotásokat a folyosó és az

öltözőben állítjuk ki, hogy a szülők is megtekinthessék. A kész és bemutatott műveket dobozba helyezik a gyerekek, majd hazaviszik az összegyűjtött alkotásokat.

Az alkotó tevékenységhez csendes, nyugodt **hely** szükséges.

A rajzolás, festés, mintázás, kézimunka tevékenységeit a gyerekek a nap folyamán önállóan választhatják, és annyi **időt** tölthetnek vele, amennyihez kedvük van.

A gyerekek környezetükből spontán és az óvónő által szervezett megfigyelések során sokféle ismeretet, élményt szereznek, melyek alkotásra készítetik őket.

Kötetlen légkörben a gyerekek szívesen tevékenykednek, alkotnak. Együtt örülünk a gyerekekkel felfedezéseiknek, egyéni megoldásaiknak.

A gyermek ábrázoló tevékenységének fejlődése tükrözi ismereteit, képességeinek szintjét, érzelmi megnyilvánulásait.

E tevékenységek az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva segítik a képi-plasztikai kifejezőképesség, komponáló-, térbeli tájékozódó- és rendezőképességek alakulását, a gyermeki élmény és fantáziavilág gazdagodását és annak képi kifejezését: a gyermekek tér-forma és szín képzeteinek gazdagodását, képi gondolkodásuk fejlődését, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítását.

Az ábrázoló tevékenység fejlődését úgy segítheti az óvónő, ha hagyja, hogy a gyerek a saját szintjén, a saját elgondolásai szerint, a saját élményeit alkossa meg. Csak akkor segítsünk, ha elakad, vagy kéri a segítséget. Ebben az esetben se a felnőtt sémákat adjuk át a gyerekeknek, hanem az ő gondolataiba, elképzeléseibe helyezkedjünk bele, és így adjunk technikai segítséget vagy ötletet a továbblépésre.

A tevékenység a lényeg, nem az elkészült „mű”. A legfontosabb, hogy a gyerek örömmel tevékenykedjen, újra és újra alkosson, próbálja megvalósítani elképzeléseit.

Már a **3-4 éves** gyerekeknek is biztosítsunk sokféle anyagot, eszközt, hogy a nap folyamán bármikor használhassák ezeket. Teremtsünk a gyerekek számára szabad karcoló, firkáló, mázoló lehetőségeket. Ehhez vízszintes és függőleges nagy felületeket, vastag krétát, ecsetet, ceruzát, botokat biztosítsunk, mert a gyerekek keze ekkor még nem képes vékony eszközök helyes fogására.

A firka korszakában a gyerekeknek nem szándékuk téma ábrázolása. A felnőttek kérdéseikkel ne erőszakolják rá a gyerekekre a téma megnevezését. A rajzolási, festési, nyomdázási technikákon kívül ismertessük meg a gyerekekkel az olló használatát és a ragasztás technikáját.

Biztosítsuk, hogy a gyerekek többféle plasztikus anyaggal is tevékenykedhessenek. A gyurma, só gyurma, agyag formálhatóságával, gyurkálásuk, sodrásuk, gömbölyítésük, mélyítésük, vágásuk, karcolásuk közben ismerkednek a gyerekek. Ismertessük meg a

gyerekeket a formázás eszközeinek használatával (kés, kiszúró forma, sodrófa) a nyomtatás készítés és a díszítés technikáival (termények, pálcikák, különböző felületű, formájú eszközök).

Az óvónő kreativitása, a gyerekek tevékenységéért való lelkesedése, öröme ösztönzőleg hat az ábrázoló tevékenységek iránti érdeklődésre.

A **4-5 évesek** ábrázolási tevékenysége tovább bővül anyag, eszköz, technika tekintetében, és fejlődik a figurativitás. Sok élmény biztosításával hozzájárulhatunk az ábrázolási témák gazdagodásához.

Az **5-6-7 éves** gyermeknél a figurativitás előtérbe kerül. Az egyéni alkotások képi, plasztikai és tárgykészítési formában is megjelennek. Egyre több vékony eszközt használnak (ceruza, ecset). Bonyolultabb, fejlettebb finommozgást igénylő technikákkal ismertessük meg a gyerekeket (batikolás, szövés, fonás, varrás).

A gyerekek téma ábrázolása tovább bővül, emberek, állatok, mesék megformázásával, ajándékok készítésével.

Különbség tapasztalható a fiúk és a lányok témaválasztásában és ábrázolási technika iránti érdeklődésében. Vegyük figyelembe ezt, és a fiúk számára is biztosítsunk vonzó tevékenységi lehetőségeket.

Mértékletes és kreatív segítség következtében a gyerekek képalkotásai egyediek, plasztikai munkái eredetiek, aprólékosan megformáltak lesznek. A valóság egyedi ábrázolásában a forma, az arányok, a színek, a tételrendezés alkotása fejlett.

A gyerekek szívesen végzik a tevékenységeket, fejlődik finommozgásuk, vizuális képességeik, ismereteik a környezet tárgyairól, anyagairól, azok tulajdonságairól, kreatív, fantáziadús alkotásokat hoznak létre.

Ösztönözzük a különös egyedi ábrázolási megoldások keresésére a gyerekeket.

Az éves lehetőségtervben gyűjtjük össze azokat az ábrázolási technikákat, aktualitáshoz és a környezet megismerési tapasztalatszerzéshez kapcsolódó témákat, amelyekből válogatva állítjuk össze a heti kínálatot. Hetente új ábrázolási technikákkal ismertetjük meg a gyerekeket, amelynek feltételeit ettől kezdve folyamatosan biztosítjuk. Ezt az érdeklődő gyerekeknek mutatjuk meg, majd szükség szerint segítjük. Az új technikára egész héten kiemelten figyelünk, a gyerekek folyamatosan az óvónő illetve a társak segítségével ismerik meg.

A nagyobb gyerekeknél az ábrázolási téma választását legtöbbször a gyerekekre bízunk, velük egyénileg beszéljük meg. Az érdeklődő gyerekek egy asztalnál tevékenykednek (ha nagyobb az érdeklődés a helyet bővíteni lehet), így a többi tevékenység mellett figyelemmel tudjuk kísérni.

A gyerekek maguk választják meg a tevékenység időpontját és időtartamát.

A gyerekek az óvónő által felkínált új technika helyett választhatnak mást is a csoportban lévő lehetőségek közül. Az eszközök, a technika megismertetése után nem szükséges folyamatosan a gyerekek között tartózkodnunk, hagyjuk őket önállóan alkotni, és csak szükség esetén segíteni.

Az ábrázoló tevékenységek iránt kevés érdeklődést mutató gyerekeket érdekes témával, eszközzel, technikával igyekezzünk motiválni. A gyerekek alapos ismerete szükséges ahhoz, hogy a gyerek érdeklődését fel tudjuk kelteni. A rajzolást elsősorban finommozgás fejletlensége miatt kerüljük, főként a fiúk. Oda kell figyelni ezekre a gyerekekre és fejlettségüknek megfelelő feltételek biztosításával próbáljuk őket sikerélményhez juttatni.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- A gyerekek sokféle ábrázolási technikát ismernek, szeretnek alkotni.
- A különböző anyagok tulajdonságairól, alakíthatóságáról széleskörű tapasztalataik, ismereteik vannak.
- Képi és plasztikai alkotásaikra a téma gazdagság a jellemző.
- Képi és plasztikus alkotásaik részletezőek, tételrendezésük komponált, színviláguk gazdag, egyedi.
- Vizuális észlelésük, finommozgásuk fejlett.

5. Mozgás

„A mozgáskultúra, a mozgásos anyanyelv ismerete a beszéd és gondolkodás alapját adja.”

(Vekerdy Tamás)

A tevékenység célja a gyerekek természetes mozgásának és a testi képességek fejlődésének, valamint a mozgás segítségével az értelmi, szociális képességek fejlődésének elősegítése.

Feladatok:

- a gyerekek számára mozgásos játéklehetőségek összeállítása
- a kötetlen, szabad mozgás feltételeinek biztosítása
- a szervezett mozgásos tevékenységekkel a gyerekek mozgásfejlődésének elősegítése

A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok, a pszichomotoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei. Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltoztató és finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a

mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlati formákkal, játékokkal szükséges elősegíteni. Ezzel biztosítható a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatása.

A mozgásos játékok, tevékenységek, feladatok rendszeres alkalmazása kedvezően hatnak a kondicionális képességek közül különösen az erő és az állóképesség fejlődésére, amelyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését. Fontos szerepük van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, felerősítik, kiegészítik a gondozás, és egészséges életmódra nevelés hatásait. Kedvezően befolyásolják a gyermeki szervezet növekedését, teherbíró-, ellenálló képességét és az egyes szervek teljesítőképességét.

Fontos szerepük van az egészség megőrzésében, megóvásában. Felerősítik és kiegészítik a gondozás és az egészséges életmódra nevelés hatását. A mozgáskultúra fejlesztése mellett segítik a térben való tájékozódást, a helyzetfelismerést, a döntést és az alkalmazkodóképességet, valamint a személyiség akarati tényezőinek alakulását.

A spontán, a szabad játék kereteiben végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az irányított mozgásos tevékenységek. A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének – a pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás – fejlődésére

A spontán – a játékban, azon belül a szabad játékban – megjelenő mozgásos tevékenységeknek, az egészségfejlesztő testmozgásnak az óvodai nevelés minden napján, az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára lehetőséget kell biztosítani. Törekedni kell a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására, a szabad levegő kihasználására.

A gyerekek számára mozgásos játéklehetőségek összeállításánál az óvónő vegye figyelembe a gyerekek életkori, mozgásfejlődési sajátosságait, a gyerekek összetételét és a környezeti adottságokat, valamint hogy minden gyerek megtalálja a számára legmegfelelőbb tevékenységet.

A torna, a mozgásos játékok fejlesztik a gyermekek természetes mozgását (járás, futás, ugrás, támasz, függés, egyensúlyozás, dobás), és testi képességeit úgy, mint az erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség, társra figyelés. Hozzájárulnak a harmonikus, összerendezett, fegyelmezett nagy és kismozgások kialakulásához.

A 3-6-7 éves kor elsősorban a természetes mozgások, a nagymozgások tanulásának, az első mozgáskombinációk kialakulásának kora. A mozgás fejlődése a mozgás

végrehajtás minőségének, pontosságának, gyorsaságának alakulásával a finommozgás felé halad.

A 3-6-7 éves korban fejlődő természetes mozgások: kúszás, csúszás, mászás, járás, fel-, leugrás, tárgyhordozás, húzás, gurítás, fel-, lelépés, futás, gurulás, szökdelés, átugrás, dobás, függés, lengés, egyensúlyozás.

A nagymozgások fejlődésének fő jellegzetességei és iránya:

A **3-4 évesekre** jellemzőek a nagy, lendületes, nem kellően koordinált mozgásformák. A föld közelében mozognak biztonságosan, kedvelt mozgásuk a csúszás, kúszás, mászás. Rövid idejű függésre képesek és talajon, emelt felületen egyensúlyozásra.

A **4-5 évesek** nagymozgásai bővülnek ugrásokkal, gurulóátfordulással, pontosabb szem-kéz, szem-láb koordinációt igénylő gyakorlatokkal, felugrásokkal, célba ugrásokkal, dobásokkal.

A mozgásfejlődéssel szorosan összefüggő testséma és téri tájékozódás fejlődése is intenzívebbé válik. (Testrészek, oldaliság, szalag jelölés, téri tapasztalatok).

Az **5-6-7éveseknél** a nagymozgások koordináltabbá válnak. Képesek a gyerekek finomabb, apró mozgások elvégzésére. A kéz fogóizmainak erősítése (eszközfogas, támaszgyakorlatok), a szem-kéz (célba dobások, labdajátékok), szem-láb (lábbal labdavezetés) koordináció fejlődése előtérbe kerül.

Legintenzívebb a térpercepció fejlődése (fogó játékok, dalos játékok). A mozgás által fejlődik a gyerek idegrendszere, értelmi és szociális képességei.

Az óvónő törekedjen a változatos mozgásformák gyakorlásának, a sokféle mozgástapasztalat megszerzésének szempontjait figyelembe venni a mozgáslehetőségek összeállításánál.

A kötetlen, szabad mozgás feltételeinek biztosítása rendkívül fontos a gyerekek mozgásigényének kielégítése szempontjából.

A mozgás az óvodás gyermek természetes megnyilvánulása, az egész óvodai életet, a teljes tevékenységrendszerét átszövi.

A mozgásnak a játék mellett a legnagyobb hatása van a gyerekek személyiségfejlődésére. Ennek megfelelően biztosítani kell a gyerekek számára **egész nap folyamán** az aktív mozgás, mozgásos játék lehetőségeit.

A tornának, játékos mozgásoknak, az egészséges életmódot erősítő egyéb tevékenységeknek teremben és szabad levegőn, eszközökkel és eszközök nélkül, spontán vagy szervezett formában az óvodai nevelés minden napján - az egyéni

szükségeket és képességeket figyelembe véve - minden gyermek számára lehetőséget kell biztosítani.

A **csoportszobában** alakítsunk ki szabad teret a mozgásos játék számára. Már a 3-4 éveseknek is biztosítsunk állandóan és időszakosan bevitt eszközökkel lehetőséget különböző mozgásokra. Az eszközök a gyereket mozgásra ösztönzik.

Javasolt eszközök: mini csúszda, ROTIKOM eleme, hengerek, Greifswald eleme, pad, zsámoly, ugró szekrény, bukfenc szőnyeg.

A gyerekek igényük szerint különböző mozgásokat végezhetnek az eszközökön.

Továbbá kihasználjuk a **folyosót**, az **öltözőket** a mozgásigény kielégítésére, mozgásfejlesztő eszközök elhelyezésére.

Javasolt eszközök: célba dobók (vízszintes, függőleges cél), tornakarika, ugráló kötél, kugli, ugróiskola, különböző méretű labdák, gördeszka, hintaló, mini libikóka, trambulín, füles labda.

Az említett lehetőségeket a gyerekek ismeretében alakítsuk ki és ügyeljünk az eszközök biztonságos használatára.

A gyerekek a spontán mozgásos játékok során sok mozgástapasztalatot szereznek. Az óvónő egyéni differenciálással segítse a gyerekeket az eszközök adta mozgáslehetőség megismerésében. Az óvónő segítse a gyerekek zavartalan együttjátzását, támogassa önállóságukat az öltözői mozgásos játékok alkalmával. A felnőttek úgy alakítsák ki együttműködésüket, hogy figyelemmel tudják kísérni a több helyszínen folyó tevékenységeket.

Adjunk lehetőséget a fokozott mozgásigényű gyerekeknek, hogy bizonyos ideig egyedül is mozoghassanak az **udvaron** (futkározás, rollerezés). Ebben az esetben is legyen rálátásunk a gyerekekre.

Biztosítsunk minden nap szabad levegőn való mozgást a gyerekeknek, ami az agy megfelelő oxigén ellátása miatt is nélkülözhetetlen.

Az udvaron a sokmozgásos játéklehetőség kialakítása rendkívül fontos. A különböző mászókak mászásra, kúszásra, csúszásra, egyensúlyozásra, függésre adnak lehetőséget.

Nagy jelentőségűek a hintázó, ringató, pörgő mozgások lehetőségét kínáló eszközök, a lengő-, mérleg hinták, rugós játékok, amelyek a gyerekek által igen kedveltek. Az Ayres terápia hívta fel a figyelmet ezeknek a mozgásoknak az idegrendszer szerveződésére és a gyermek fejlődésére gyakorolt kedvező hatására.

Javasolt eszközök az udvari mozgásos játékokhoz: roller, kerékpár, ezen kívül az öltözőben használt játékok.

A gyerekek biztonsága érdekében, a környezet kialakításánál a balesetvédelem szempontjaira figyeljünk, ismertessük meg a gyerekekkel az eszközök használatát és határozott feladatmegosztással, felelősséggel figyeljen minden felnőtt a gyerekekre.

Nem korlátozzuk a gyerekek mozgását az udvaron, hanem úgy alakítjuk ki a szokást, hogy egymás tevékenységét tartsák tiszteletben és vigyázzanak egymás testi épségére.

A gyerekek mozgási igénye különböző. Teremtsük meg a lehetőségét, hogy a nagyobb mozgási igényű gyerekek hosszabb ideig tartózkodhassanak az udvaron, szervezzünk számukra sokféle futó, fogó játékot, rendszeres kocogást.

A gyerekek a kötetlen, szabad mozgás során mozgásos élményt szereznek, ami mozgáskedvüket növeli.

A szervezett mozgásos tevékenységekkel a gyerekek mozgásfejlődésének elősegítését heti mozgásprogram készítése során tervezzük. Ezt a gyerekek ismeretében, a feltételekhez igazodva állítjuk össze.

Heti egy alkalommal mozgásos tevékenységen vesznek részt a gyerekek a tornaszobában. A csoportszobában, vagy jó idő esetén, az udvaron, frissítő testnevelés napi 10-20 perces időtartammal.

Az eszközfeltétel a mozgásfejlődés szempontjából meghatározóan fontos, hisz az **eszközök** mozgásra ösztönzik a gyereket, és sokféle különböző nehézségű mozgásra adnak lehetőséget.

Fontos, hogy ismerjük az eszköz adta mozgáslehetőségeket, annak fejlesztő hatásait.

Az eszközök változatos lehetőségeket biztosítanak egy-egy mozgás gyakorlására:

- földön - magasabb szeren
- vízszintes - ferde - függőleges szeren
- széles - keskeny szeren
- nagyobb - kisebb szeren
- kemény - labilis puha szeren

Javasolt eszközök:

- **Kúszásra, mászásra, csúszásra lehetőséget adó szerek:** ROTIKOM, Greifswald, bordásfal, mászóháló, kötélletra, térhágcsó, tyúklétra, pad, álló-fekvő tornakarika sor, hengerek
- **Egyensúlyozásra lehetőséget adó eszközök:** Body-roll henger, Gymnastic labda, egy lábú szék, gördeszka, rugódeszka, trambulín, billenő rácshinta, függő háló, forgó egyensúlyozó korong, tányérhinta, görkorcsolya, füles labda, /Ayres eszközök/
- **Kéziszerek:** különböző méretű labdák, tüskés labda, babzsák, kendő, szalag, bot

➤ **Egyéb sportszerek:** kötél, zsámoly, ugrószekrény, tornaszőnyeg, gyűrű

A testséma alakításához nélkülözhetetlen a nagyméretű tükör és a jelölő szalag.

A gyerekek a **szervezett testnevelésen** mindannyian részt vesznek, gyerekek és felnőttek is a mozgásnak megfelelő öltözékben.

A szervezett testnevelés első részében irányított mozgásos játékokat játszunk a gyerekekkel. Ezek a gyerekek korától, fejlettségétől függően lehetnek mozgásutánzó, futó játékok, a nagyobbak esetében egyszerűbb gimnasztika (kézi szerrel, zenére) jellegű mozgások.

A játékok jól mozgassák meg a gyerekeket. A mozgáskoordináció, a testséma, a téri tájékozódás fejlődését segítő játékokat válasszunk elsősorban.

Az eszközös mozgásos játéokra biztosítsuk a legtöbb időt.

Az eszközös mozgásos játék után, irányított mozgásos szabályjátékkal, dalos játékkal, különböző versenyjátékkal, tartásjavító, lábboltozat erősítő gyakorlatokkal, vagy relaxálással vezetjük le a testnevelést.

A gyerekek fejlettségéhez igazodó mozgásprogram összeállításával, tudatos feltétel alakításával segítjük a gyerekek mozgásfejlődését és testi képességeinek alakulását.

A gyerekek egyéni fejlődési ütemét tartsuk tiszteletben, a gyerekeket engedjük egyéni módon reagálni, szabadon mozogni szervezett testnevelés alkalmával is. Ne parancsoló, utasító legyen hozzáállásunk, hanem természetesen kommunikáló, jókedvű játszótárs, segítő, ösztönző, ötletadó. Mozgásunk minta legyen a gyerekek számára.

A felnőttek összehangoltan segítsék az eszközök használatával, az egymással kapcsolatos szokások kialakítását. Megosztva segítsenek a gyerekeknek, tekintsek át a sokféle mozgáslehetőséget.

A mozgás után bő folyadék felvételre van szüksége a gyerekeknek, ennek biztosítása a dajka feladata.

A sok mozgás eredményeként alakul a gyerekek mozgáspontossága, automatizáltság foka, mozgásbiztonsága. Testi képességei, kitartása, szókinccse, szociális képességei fejlődnek.

A gyerekek számára 5 éves kortól lehetőség van a dombóvári Szivárvány Óvoda uszodájában **vízhez szoktatást és úszástanítást** célzó szervezett foglalkozásokon részt venni. Az úszásoktató mellett az óvónő is együtt van a gyerekekkel, ez növeli a gyerekek biztonságérzetét.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén:

- A gyerekek szeretnek mozogni.
- Mozgásuk biztonságos, kitartó.
- A gyerekek nagymozgása összerendezett, finommozgásuk fejlődött.

- Testsémájuk, téri tájékozódásuk kialakult.
- Biztonsággal mozognak a vízben.

6. A külső világ tevékeny megismerése

„A jövő környezetét a jelen óvodásai fogják alapvetően meghatározni, átrendezni és ha nem kapnak megfelelő indíttatást, - tönkretenni.”

A tevékenység célja, hogy a gyerekek minél több ismeretet, tapasztalatot szerezzenek szűkebb-tágabb természeti, társadalmi környezetükről, alapvető mennyiségi és formai összefüggéseiről, megalapozódjon környezetvédő szemléletük.

Feladatok:

- a környezet megismerésére nevelés életkornak megfelelő tartalmának közvetítés
- a környezet tevékeny megismeréséhez szükséges feltételek biztosítása
- az alapvető mennyiségi és formai összefüggések felismerésének segítése

A gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a szűkebb és tágabb természeti – emberi - tárgyi környezet formai, mennyiségi, téri viszonyairól. A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmét, az értékek megőrzését.

A gyermek miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét is.

A külső világ tevékeny megismerésére nevelés életkornak megfelelő tartalmának közvetítése az óvoda mindennapi életébe ágyazva történik, minden a gyerek környezetéből származó élményre, ismeretre kiterjed.

Az éves lehetőségterv összeállításánál kiválasztjuk a környezet megismerés tartalmát, a gyerekek életkori, egyéni sajátosságainak, családi környezetének, ismereteinek figyelembe vételével. Fontos szempont az óvodai és a lakóhelyi környezet lehetőségeinek ismerete is.

A gyerekek fejlődésével a környezet megismerésének témái bővülnek, tartalmuk mélyül.

A 3-4 évesek elsősorban a közvetlen környezetükből szerzik tapasztalataikat, ismereteiket. Később tágul a megismerhető világ (óvodán, városon kívüli környezet).

A környezet megismerés tartalma néhány téma köré csoportosítható:

- **társadalmi környezet:** család, tagjai együttélésük, óvoda, felnőttek munkája, környezet tárgyai, eszközei, anyagai, színei, lakóhely, közlekedési eszközök, közlekedés szabályai
- **természeti környezet:** évszakok, növények, állatok, élőhelyek, élettelen természeti környezet, kőzetek, levegő, víz
- **környezetvédelem, természetvédelem,** a környezetvédelem jeles napjai, környezettudatos vásárlás, szelektív hulladékgyűjtés

Minden témához szervesen kapcsolódik a környezet mennyiségi, formai viszonyaival kapcsolatos ismeret.

A témakörök kapcsolódnak egymáshoz, összefüggnek. A témaválasztáskor ne az elvont ismeretekre, hanem a gyerekeket közvetlenül körülvevő világ élményszerű megismertetésére helyezzük a hangsúlyt.

A környezet megismerésével a gyerekek el tudnak igazodni környezetükben. Tevékenységeik során azt is megtapasztalhatják, hogy a környezetet alakítani tudják. Az óvónő nagy felelőssége, hogy ez pozitív irányba történjen, mindig a környezet védelmének figyelembe vételével.

A környezet tevékeny megismeréséhez szükséges feltételek biztosítása az óvónő által tudatosan kiválasztott tartalomnak megfelelően szükséges. Az óvodapedagógus feladata, hogy tegye lehetővé a gyermek számára a környezet tevékeny megismerését, továbbá a fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt a környezettudatos magatartásformálás alapozására, alakítására. Biztosítson elegendő alkalmat, időt, helyet, eszközöket a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre, a környezetkultúrára és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására. Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában.

A környezeti nevelés maga az élet, sok ismeret és tapasztalatszerzési lehetőség biztosításával, megfelelő felnőtt minta, sok pozitív élmény segítségével alapozható meg. Megvalósítása a játékon keresztül, a gyermeki tevékenységek közbeni tapasztalatszerzésen alapul, a gyerekek spontán érdeklődésére, megismerési vágyára épül.

A tevékenykedés útján jön rá a gyerek az összefüggésekre, tanul meg látni, gyönyörködni, érzelmileg is kötődni mikro majd makro környezetéhez. A több érzékszervvel való megtapasztalás maradandóbb élményt nyújt, sokoldalúbb megismerést eredményez.

A gyerekek környezetében lévő felnőttek, elsősorban a család és az óvónő (többi óvodai dolgozó) személyisége, természetszerető magatartása, szemléletmódja meghatározó.

Az óvónő a gyerek segítője a környezet megismerésének útján, tudatos feltétel alakító, szituációteremtő és kihasználó.

Az óvónő tudatos feltétel alakítása következtében legyen az óvodában sokféle anyag, eszköz a színes tevékenységi lehetőség biztosítása érdekében. A játék, a mozgás, a rajzolás, mintázás, kézimunka, a munka jellegű tevékenységek a gyerek mindennapi spontán tapasztalatszerzési forrásai. Ezekben, a természetes élethelyzetekben a gyerekek problémákat oldanak meg, felfedezik közvetlen környezetüket. A természetesen adódó szituációkhoz kapcsolódva segítsük a cselekvés és a szóbeliség párhuzamos megjelenését.

Teremtsünk minél több **állandó tapasztalatszerzési lehetőséget** a csoportban, az óvoda udvarán.

A gazdagon berendezett **élősarok** széleskörű ismeretszerzési lehetőséget nyújt.

Legyenek az élősarokban cserepes virágok, amelyeket a gyerekek gondozhatnak, öntözhetnek. A gyerekek folyamatosan megfigyelhetik fejlődésüket. Vessenek, csíráztassanak, hajtassanak az évszaknak megfelelően.

A „**kísérletező, vizsgáló asztal**” jó lehetőség az állatok, növények, termények, anyagok megvizsgálásához és különböző egyszerű kísérletek elvégzéséhez, amelynek következtében a gyerekek tapasztalatai tovább gazdagodnak.

Eszközei: csipesz, nagyító, távcső, olló, üveglapok, kés, mérleg, mérőrúd, különböző méretű üveg edények, tölcsér, itatóspapír.

Itt találhatóak a **képeskönyvek**.

Az **udvar** is sok tevékenységi lehetőséget kínál (rovarok, madarak megfigyelése, évszak változásai). A gyerekek minden évszakban vegyenek részt az udvar, gondozásában a felnőttekhez kapcsolódva (homokásás, levélgereblyezés, söprés, szemét gyűjtés, hólapátolás, vetetetés, madarak téli etetése). Eközben nem csak ismereteik bővülnek, hanem kialakul a szép környezet iránti igényük és környezetvédő magatartásuk is alakul.

Óvodánkban a falusias jelleg lehetőséget ad a környezet közvetlen megtapasztalására: pl. háziállatok, mezőgazdasági munkák és gépek.

Bíztassuk a gyerekeket, hogy mindent gyűjtsenek össze, ami a környezet megromlása nélkül lehetséges (tollak, kagylók, kövek, termények).

Jó megfigyelési lehetőséget biztosítanak a gyerekek számára az **óvodába időszakosan bevihető élőlények** (pók, béka, kiskacsa, csibe, házi galamb, hörcsög, papagáj). A gyerekek az állatokat természetes módon megfoghatják, etethetik. Hívjuk fel a gyerekek figyelmét az állatok óvására és a higiénés szokások betartására.

A felsorolt feltételek sok lehetőséget adnak a gyerekek számára a tevékenykedésre. Az adódó helyzetekben megfogalmazódó gyermeki kérdésekre adjunk választ, mutassunk újabb lehetőségeket a további felfedezéshez. A páros illetve kiscsoportos tevékenységek, beszélgetések során sokat megtudhatunk a gyerekek ismeretének szintjéről.

A **rövid videofilmek** a tágabb környezet megismerését segíthetik.

A **tágabb környezet megismerésére** szervezzünk sétákat, megfigyeléseket, kirándulásokat. Ilyen alkalmak lehetnek: háziállatok megfigyelése, természetvédelmi kiállítás, kisállat kereskedés, parklátogatás, tanösvény.

Az **óvodán kívüli tapasztalatszerzés** megszervezése tudatos előkészítést igényel. Fontos, hogy előzetesen látogassunk el az adott helyre, vegyük számba a gyerekek tapasztalatszerzési lehetőségeit, ennek megfelelően biztosítsuk az időt, az eszközöket és készüljünk fel, hogy a gyerekek kérdéseire válaszolni tudjunk. Döntsünk, hogy hány gyerekkel lehet megvalósítani az adott helyzetben élményszerűen, a gyerekek számára minél több tevékenységi lehetőség biztosításával a szervezett megfigyelést. Készítsük fel a gyerekeket érzelmileg és adjunk számukra megfigyelési támpontokat.

A **kirándulások** az állatok, növények természetes környezetükben való megfigyelésének, a természeti környezet megismerésének lehetőségét nyújtják. Minden évszakban szervezzünk kirándulásokat, hogy a gyerekek a természet változásait megfigyelhessék. A város környékén lévő erdők, mezők, vízpart legyen ismert az óvónő számára. A kirándulásokon, ha az egész csoport egyszerre vesz részt, vonjunk be szülőket is a gyerekek kísérésébe. A kiránduláshoz szükséges eszközök: magnetofon, távcső, fényképezőgép, hátizsák, szemetes zsák.

Láttassuk meg a természet szépségét, hangjait, a csendet, a tiszta levegőt. A kirándulás nagyon jó alkalom a természetvédő szokások és magatartásmód megismertetésére. Az óvónő és a többi felnőtt legyen minta az említett szokások alakításához. Pozitív hatású csak a környezet szeretetét, védelmét hangsúlyozó felnőtti megnyilvánulás, példaadás lehet.

A természetvédelem szokásai:

- Ne szemetelj!
- Ne zavarj a természet élőlényének nyugalma!
- Ne törj le a növényeket, csak azt gyűjtsd, ami már leesett!
- Ne bánts az állatokat!

Hívjuk fel a gyerekek figyelmét a környezetszennyezés káros hatásaira.

Törekedjünk arra, hogy a kirándulások maradandó élményt nyújtsanak a gyerekeknek.

A környezetvédelem jeles zöldnapjait (Állatok, Víz, Föld, Madarak és Fák napja, Környezetvédelmi Világnap) érdekes programok szervezésével tegyük emlékezetessé, ezekbe vonjuk be a szülőket is.

A környezet tevékeny megismerése folyamán bővülnek a gyerekek ismeretei, felfedeznek ok-okozati összefüggéseket, a rész-egész viszonyait, matematikai tapasztalatokat szereznek és bővül szókincsük. A környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek is birtokába jut a gyermek és azokat a tevékenységeiben alkalmazza. Felismeri a mennyiségi, alaki, nagyságbeli és téri viszonyokat: alakul ítélőképessége, fejlődik tér-, sík- és mennyiségszemlélete.

Az alapvető mennyiségi és formai összefüggések felismerésének segítése, a matematikai tapasztalatszerzés természetes környezetben a legeredményesebb.

A környezet mennyiségi, formai összefüggéseinek felfedezése, megtapasztalása során a mozgás, a játékokkal való manipuláció, a sok és változatos konkrét érzékszervi- mozgásos élmény az elsődleges.

Az óvodai tevékenységek, a séta, a kirándulás sokféle lehetőséget biztosítanak az óvónők számára a gyerekek matematikai érdeklődésének felkeltésére.

Mindig a tevékenység öröme az elsődleges majd követi a képi és a szóbeli megfogalmazás.

A gyerekek a játék, a környezetben végzett megfigyelések, tevékenységek alkalmával felfedezik a tárgyak, személyek közötti hasonlóságokat, különbségeket, megismerik tulajdonságaikat. Összehasonlítanak, szétválogatnak, sorba rendeznek különböző szempontok szerint. Becsléssel, párosítással, méréssel tapasztalatot szereznek a relációkkal kapcsolatban.

Az építés, a különböző síkbeli alkotások létrehozása során a gyerekek formafelismerése fejlődik.

A tükörrel való játék, tükör előtti mozgás segíti a téri percepció fejlődését, a testséma kialakulását, mely alapja a téri tájékozódásnak.

A gyerekeknek fokozatosan kialakul az igénye, hogy környezetük tárgyait, személyeit megszámlálják. A különböző szituációkat használjuk ki, hogy a gyerekek számfogalma fejlődjön, végezzenek matematikai műveleteket. A többféle érzékszerv (látás, hallás, mozgás) jobban felkelti a gyerekek érdeklődését, és eredményesebben segíti a tanulást.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére:

- A gyerekek ismerik közvetlen környezetük személyeit, tárgyait, anyagain.
- Ismernek több növényt és állatot.

- Különbséget tudnak tenni az évszakok között.
- Pozitív a viszonyuk a környezethez.
- A környezetvédő magatartás szokásai megalapozottak.
- Megfigyelőképességük fejlődött.
- Ismerik a környezet alapvető mennyiségi, formai, téri viszonyait.
- Képesek halmazokat tulajdonságuk szerint csoportosítani, sorba rendezni.
- Felismerik az alapformákat.
- Halmazok elrendezésével képesek több, kevesebb, ugyanannyi létrehozására.
- Tízes számkörben számlálnak.
- Ismerik, megértik a relációs fogalmakat.
- Az irányokat megkülönböztetik, megnevezik.

7. Munka jellegű tevékenységek

„Csináljon bármit, ami nyitogatja szemét és eszét, szaporítja tapasztalatait.

Ő azt hiszi: csak játszik.

De mi már tudjuk, mire megy ki a játék.

Arra, hogy e világban, otthonosan mozgó, eleven eszű és

Tevékeny ember váljék belőle.”

(Varga Domonkos)

A tevékenység célja a munka megszerettetése a gyerekekkel, és a feladattudat fejlődésének elősegítése.

Feladat: sokféle munka jellegű tevékenység feltételeinek biztosítása.

A személyiségfejlesztés fontos eszköze a játékkal és a cselekvő tapasztalással sok vonatkozásban azonosságot mutató, azzal egybeeső munka és munka jellegű játékos tevékenység (az önkiszolgálás, segítség az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek, a csoporttársakkal együtt, értük, később önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízások teljesítése, az elvállalt naposi vagy egyéb munka, a környezet-, a növény- és állatgondozás stb.).

A sokféle munka jellegű tevékenység feltételeinek biztosításával tovább bővülnek a gyerekek tevékenységi lehetőségei.

A munka az óvodás korban nem különül el élesen a játéktól.

A munka jellegű tevékenység legyen a gyerekek mindennapjainak része, természetesen jelenjen meg az óvodai életben.

A gyermek, munka jellegű tevékenysége

- önként - azaz örömmel és szívesen - végzett aktív tevékenység;
- a tapasztalatszerzésnek és a környezet megismerésének, a munkavégzéshez szükséges attitűdök és képességek, készségek, tulajdonságok (mint például a kitartás, az önállóság, a felelősség, a céltudatosság) alakításának fontos lehetősége;
- a közösségi kapcsolatok, a kötelességteljesítés alakításának eszköze, a saját és mások elismerésére nevelés egyik formája.

A gyermeki munka az óvodapedagógustól tudatos pedagógiai szervezést, a gyermekkel való együttműködést és folyamatos konkrét, reális, vagyis a gyermeknek saját magához mérten fejlesztő értékelést igényel. Az óvónő teremtsen meg a feltételeket a gyerekek igényeiből, játéktevékenységéből fakadó, illetve a dajka munkájához kapcsolódó munka jellegű tevékenységekhez.

A gyerekek életkori sajátosságai alapján az **önkiszolgáló munka** kapja a legnagyobb teret az óvodában. A testápolással, az étkezéssel, az öltözködéssel, a környezet rendezésével kapcsolatban a gyerekek rendszeresen végeznek tevékenységeket.

A 3-4 évesek még segítséget igényelnek, a nagyobbak már önállóan tevékenykednek. Gondoljuk át pontosan az önkiszolgáló munkához szükséges feltételeket (eszközök, elhelyezésük, használatuk, munkafázisok, folyamat, hely, egyéni idő, felnőtt minta, segítség). Az eszközök rendszeres biztosítása a dajka feladata.

Az önkiszolgálásnál a felnőttek (óvónő, dajka) adjanak mintát az eszközök használatával, a munkafolyamat megvalósításával kapcsolatban. A gyerekek igény szerinti segítése, a türelem, a kellemes légkör, a csoportos helyzetek oldása, az önkéntesség, a hibázás lehetősége hozzájárul, hogy a gyerekek örömmel és természetesen végezzék ezeket a tevékenységeket. Minden gyereknek legyen lehetősége egyéni tempójának megfelelően tevékenykedni, az egyéni, differenciált segítség a felnőttek jó együttműködésével valósulhat meg.

Ösztönözzük a gyerekeket az önálló tevékenységvégzésre. (pl.: étkezésnél – terítés, töltés, merítés, étkezés után az eszközök elrendezése).

Az önállóság iránti igény korai jelentkezését hagyjuk kibontakozni, segítsük a gyereket egyénileg, hogy sikeresen próbálkozhasson a tevékenykedéssel.

A reggeli és az uzsonna folyamatosan (1-2 asztalnál) történik.

Ösztönözzük a gyerekeket, hogy önellátó tevékenységükhöz és játék, kézimunka tevékenységhez kapcsolódó előkészítő és a befejezés utáni elrendező munkát is minél önállóbban végezzék.

A közösségért végzett munka is megjelenik, elsősorban az 5-6-7 éveseknél. Ezeknél a tevékenységeknél az önkéntesség biztosítása hozzájárul, hogy a gyerekek szívesen végezzék.

Közösségért végzett munka lehetőségei: étkezés előtt a közösen használt eszközök elhelyezése az asztalon (kancsó, szalvéta), étkezés után ezek elrakása, asztaltörlés, söprés, feltörlés, ünnepek alkalmával terítés.

A **falatkakészítést** a dajka segítségével végzik naponta a gyerekek a többi tevékenységgel párhuzamosan. A tevékenységben néhány aktuálisan érdeklődő gyerek vesz részt, ők készítenek valamilyen könnyű ételt a többiek számára.

A falatkakészítés lehetőségei: zöldségfélék, gyümölcsök darabolása, apró szendvics készítése (vágás, kenés), salátakészítés (darabolás, keverés, ízesítés). A nagyok a tevékenység után elmosás az eszközöket, majd megkínálják társaikat.

Ünnepi alkalmakhoz kapcsolódva hasonló feltételekkel, a szülők bevonásával szervezünk egyszerű **sütés-főzést** (pl.: karácsony előtt mézeskalács-sütés).

A tevékenységek során a gyerekek környezetükről szerzett ismeretei bővülnek, fejlődik ízelelésük, szaglászásuk, finommozgásuk, mennyiségi viszonyokat fedeznek fel. Legyen lehetősége a gyerekeknek alkalmanként a dajka munkájához kapcsolódva a következő tevékenységekre: portörlés, eszközök lemosása, ceruzahegyezés, szalvétavágás, söprés, falevél gereblyezés, homokásás, hólapátolás.

Biztosítjuk a munka jellegű tevékenységekhez a megfelelő gyermek méretű eszközöket, és azokat úgy helyezzük el, hogy a gyerekek önállóan is elő tudják venni.

A gyerekeknek adjunk lehetőséget a **növények gondozására, az udvari munkára.**

Adjunk **alkalmi megbízásokat** már a 3-4 éves gyerekeknek is.

Ilyenek lehetnek: eszközök elkérése másik csoportból, a konyhából, segítség a kisebbeknek.

A gyerekek a tevékenység közben megtanulják a munkaeszközök használatát, a munkafolyamatokat, fejlődik együttműködésük, feladattudatuk.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére:

- A saját igényük kielégítésével kapcsolatos és a játékukhoz kapcsolódó munkajellegű tevékenységeket természetesen végzik.
- Örömmel vállalkoznak alkalmi megbízások teljesítésére.
- Felelősséggel vesznek részt a növények, állatok gondozásában.
- A gyerekek örömmel, önállóan, igényesen tevékenykednek.
- Szívesen segítenek a felnőtteknek és a kisebbeknek.

8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

*„A tanulás ne lecke legyen a gyermeknek,
hanem szívdobogtató élmény!
(József Attila)*

Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek képességeinek, kompetenciáinak fejlesztése, tapasztalatainak bővítése, rendezése.

Feladat:

- teremtsünk tanulást támogató környezet
- biztosítsunk olyan légkört, amely szeretetteljes, előítélet-mentes
- segítsük az önálló feladatvégzést.
- erősítsük a gyermekben az önfegyelmet, a szándékos figyelmet, a kitartást, a feladattudatot
- vegyük figyelembe a gyerekek egyéni fejlődési ütemét
- fejlesszük a megismerési funkcióit, a gondolkodási folyamatokat a készségek és képességek fejlesztésével
- fejlesszük az anyanyelvi- és kifejezőképességet
- biztosítsuk számára a felfedezés lehetőségét, erősítsük kreativitását
- a gyermek előzetes tapasztalataira, ismereteire építsünk
- biztosítsuk játékos formában a gyermeki kérdésekre és válaszokra irányuló tapasztalatszerzés lehetőségét.

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvónő által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg.

A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése. A tanulási folyamat alapját képezi az érzékelés, észlelés útján szerzett játékos tapasztalat. Ezekhez a tapasztalatokhoz változatos tevékenységeken keresztül jut el a gyermek. Kiemelt jelentőségű a gyermeki kíváncsiságból eredő kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés. A tanulás, ill. az óvodai nevelés során nincs ilyen vagy olyan képességfejlesztés, hanem minden hatás komplexen, a részeken keresztül az egészre, vagyis az egész személyiségre hat.

Óvodánk folyamatként fogja fel a tanulást, amely során a gyermekek eljutnak a főleg utánzásos spontán tevékenységtől a gondolkodás szintjére, és képessé válnak arra, hogy majd eleget tegyenek az iskolai tanulás követelményeinek. Az óvodában a játék motivációs bázisára támaszkodik a tanulás.

A gyermeki attitűdök erősítése és képességeinek folyamatos fejlesztése az életkornak és az egyéni adottságoknak megfelelően történik.

A tanulás lehetséges formái az óvodában:

- az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás (szokások alakítása),
- a spontán játékos tapasztalatszerzés;
- a játékos, cselekvéses tanulás
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés;
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés;
- a gyakorlati problémamegoldás.

Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során, személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére:

- Kialakul benne az igény, hogy sikerrel oldja meg a feladatokat.
- Kialakulnak a közösségi élet szempontjából fontos normák, együttélési szabályok (egymás meghallgatása, egymásra figyelés, segítségadás), a viselkedés alapvető szabályai.
- Képessé válik a már elsajátított ismeretek szándékos felidézésére.
- Feladattartása munkatempója, életkorának megfelelő.
- Képes szándékos figyelemre.
- Tanulás iránti igény kialakul benne.
- Kialakulóban van a cselekvő, szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is.

VI. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

*„Műveld a csodát, ne magyarázd!”
(Nagy László)*

A gyermek belső érése, a családi nevelés valamint óvodai nevelési folyamat eredményeként a gyermekek többsége az óvodáskor végére hat-hét éves korra eléri az

iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet. Belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben az óvodából iskolássá szocializálódik.

Az iskolakezdéshez, a sikeres iskolai munkához testi, lelki és szociális érettség szükséges.

Testileg egészséges gyermek jellemzői:

- megkezdődik a fogváltás, megváltoznak testarányai,
- teste teherbíró, arányosan fejlett
- mozgása összerendezettebb, harmonikusabb
- erőteljesen fejlődik a mozgáskoordináció és a finommotorika
- szándékosan irányítani képes mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését

Lelkileg egészséges gyermek jellemzői:

- Nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre.
- Folyamatosan fejlődnek a tanuláshoz szükséges képességei.
- Tovább differenciálódik érzékelése, észlelése (különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciának, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának).
- Az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama; egyre nagyobb szerepet kap a felismerés mellett a felidézés.
- Megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele.
- Kialakulóban van a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is.
- Folyamatosan, érthetően kommunikál, beszél; gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni; minden szófajt használ; különböző mondatstruktúrákat, mondatfajtákat alkot; tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat (a fogváltással is összefüggő nagy egyéni eltérések lehetségesek); végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét.
- Elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról, valamint környezetéről; tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat; ismeri és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait; ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét; felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit. Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet

megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek; elemi mennyiségi ismeretei vannak.

Szociálisan egészséges gyermek jellemzői:

- Kedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására.
- Képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőttel és gyermektársaival.
- Egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni; szükségletei kielégítését késleltetni tudja.
- Kialakulóban feladattudata van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb - szükség szerint kreatív – elvégzésében nyilvánul meg; kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhetjük csak el a fentiekben leírt fejlettségi szintet.

VII. AZ ÓVODA HAGYOMÁNYAI, ÜNNEPEI

*Aki a múltat nem ismeri,
a jelent nem tudja,
a jövőt nem sejtheti.”
(Simon István)*

Az óvoda hagyományai, ünnepei, rendezvényei színesítik a gyerekek óvodai mindennapjait, lehetőséget adnak a néphagyományok megismertetésére.

Az **ünnepi előkészületek** a csoportban zajlanak. Az ünnephez kapcsolódó változatos tevékenységekkel, dalos játékokkal, versekkel, mesékkel, együttjátszással, tervezéssel fokozatosan ráhangolódnak a gyerekek az ünnep tartalmára.

Az óvónő ismerje a néphagyományokat, tartalmát elsősorban a gyerekeknek megfelelő népi mondókákon, dalos, ügyességi játékokon keresztül próbálja közvetíteni.

Az ünnepi előkészület tevékenységi lehetőségei: dalos játékok, mondókázás, mesélés, sütés-főzés, ajándékkészítés, rajz, kézimunka, terem díszítése, asztali dísz készítése, takarítás, közös játék másik csoportba járó gyerekekkel, kirándulás.

Vonjuk be a szülőket is az előkészületekbe, biztosítsuk előrelátó tervezéssel, jó szervezéssel a nyugodt tevékenykedés lehetőségét.

Az **ünnep** jó hangulatú együttlét legyen, a gyerekek számára vonzó programokkal. Minden legyen „más”, mint a hétköznapokban, a külsőségek és a tartalom harmonikusan kapcsolódjanak össze. Öltösn ünnepi ruhát minden gyerek és felnőtt, öltözzön díszbe az egész óvoda.

Az ünnepnap közös óvodai programmal zárul.

Az ünnep programja lehet: az óvónők bábozása, dramatizálása, éneklése, élőhangszeres zene, táncház, gyermekmunkák kiállítás, játékos sportprogram szülőkkel.

Az óvoda hagyományos ünnepei:

- Mikulás
- Advent
- Karácsony
- Farsang
- Húsvét
- Anyák napja
- Gyermeknap
- Évzáró, nagycsoportosok búcsúztatása

VIII. GYERMEKVÉDELEM

*„Engem ne emeljen a magasba senki,
Ha nem tud addig tartani, míg tényleg
megnövök.*

*Guggoljon ide mellém, ki nem csak hallani,
De érteni akar,
Hogy közel legyen a szívdobogásunk.”
(Birtalan Ferenc)*

A megváltozott, romló gazdasági környezetünknek köszönhetően a szülők és családok egy jelentős része kerül egyre nehezebb helyzetbe, gyermekeik kiszolgáltatottsága nő. A családok szociális-egzisztenciális elbizonytalanodása évről évre több feladatot ró a közoktatási intézményekre, növelve ezzel az óvoda feladatait a gyermekvédelem területén.

A gyermekek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, de természetesen az óvodát és alkalmazottait is súlyos felelősség terheli a gyerekek neveléséért. Az óvoda akkor működik eredményesen, ha mindhárom funkciót – óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő – maradéktalanul teljesíti.

Az óvoda fontos feladata, a **hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek esélyegyenlőségének** előmozdítása.

Ennek érdekében:

- minden csoport számára biztosítottak legyenek a minőségi nevelés feltételei
- a gyerekek fejlesztésében a differenciált egyéni bánásmód érvényesüljön
- a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek fejlesztésébe szükség szerint vonjunk be más szakembereket, szervezeteket
- a szülőkkel való kapcsolatban a segítség, támogatás, megnyerés legyen a cél

A **veszélyeztetettség**, olyan állapot, mely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődést gátolja, illetve akadályozza.

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek óvodai megsegítését szolgáló tevékenységek célja:

A hátrányos és a halmozottan hátrányos gyermekek érdekében tett intézkedésekkel, gyermekközpontúsággal, családorientált szemlélettel, az együttműködések elősegítésével az esélyteremtés növelése, valamint a gyermekek komplex személyiségfejlődésében bekövetkezett pozitív változások elősegítése.

Az, hogy **ki minősül hátrányos helyzetűnek, illetve halmozottan hátrányos helyzetűnek, 2013. szeptember 1-jétől módosult.** A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek fogalmának meghatározása ettől kezdődően a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény, azaz Gyvt. szerint történik. (Nkt. 4.§ 13. b) pont)

A **Gyvt. 67/A § (1)** bekezdése szerint **hátrányos helyzetű** az a rendszeresen gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll.

- a) a szülő vagy a családba fogadó gyám alacsony végzettsége, ha a gyermeket együtt nevelő mindkét szülőről, a gyermeket egyedül nevelő szülőről vagy a családba fogadó gyámról – önkéntes nyilatkozata alapján – megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik
- b) a szülő vagy a családba fogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, ha a gyermeket nevelő szülők bármelyikéről vagy a családba fogadó gyámról megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor a Szt. 33. §-a szerinti aktív korúak ellátására jogosult vagy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontját megelőző 16 hónapon belül legalább 12 hónapig álláskeresőként nyilvántartott személy

- c) a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ha megállapítható, hogy a gyermek a településre vonatkozó integrált városfejlesztési stratégiában szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben vagy félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban, illetve olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek

A Gyvt. 67/A § (2) bekezdése szerint halmozottan hátrányos helyzetű

- a) az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az (1) bekezdés a)-c) pontjaiban meghatározott körülmények közül legalább kettő fennáll
- b) a nevelésbe vett gyermek
- c) az utógondozói ellátásban részesülő és tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt

A gyámhatóság a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság elbírálásával egyidejűleg kérelemre – külön döntésben, a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultsággal egyező időtartamra – megállapítja a gyermek, nagykorúvá vált gyermek hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetének fennállását.

A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű családoknál gyakori, hogy:

- Az alapvető higiénés feltételek sincsenek biztosítva.
- A gyerekek szocializációjához szükséges alapfeltételek közül hiányzik a családi biztonság, a rendszeres törődés, a gondoskodás, a védettség.
- Nagyarányú a szülők munkanélkülisége, aluliskolázottsága.
- Rossz anyagi és lakáskörülmények között élnek.
- Több szülő büntetett előéletű.

Az **óvoda feladata**, hogy minden gyerek számára megfelelő fejlődési lehetőséget biztosítson. A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek differenciált fejlesztésével segítse képességeik kibontakozását, sikeres iskolai beilleszkedésüket.

Hatékony gyermekvédelem csak hatékony prevencióval érhető el. Az intézmény gyermekvédelmi tevékenységének fő feladata a gyermek problémáinak felismerése, az okok feltárása, annak minél hatékony kezelése, megelőzve ezzel súlyosabbá válásukat. Ennek érdekében folyamatos kapcsolatot tartunk fenn a védőnővel, a gyermekorvossal, a gyermekpszichológussal, a Pedagógiai Szakszolgálatral, a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálatral.

Fontos feladatunk a gyerekek problémáinak felismerése, az okok feltárása és a probléma megoldásában segítségnyújtás.

Intézményünkben gyermekvédelmi felelős foglalkozik a hátrányos és veszélyeztetett gyermekekkel. Az ő feladata e munka megszervezése és összehangolása.

A gyermekvédelmi felelős alapvető feladatai:

az intézmény valamennyi gyermeke esetében:

- Általános prevenció az intézményt körülvevő szociális, társadalmi környezet függvényében.
- A szülők tájékoztatása arról, hogy kihez, illetve milyen intézményekhez fordulhatnak a felmerülő problémáik megoldása érdekében.
- Részt vétel családlátogatásokon, az életkörülmények, a veszélyforrások feltárása.
- Rendszeres kapcsolatot tartás a gyermekvédelemben részt vevő intézményekkel, szervezetekkel.

az intézmény hátrányos helyzetű gyermekeivel kapcsolatban:

- A hátrányos helyzetű gyermekek felmérése az óvónők közreműködésével.
- Nyilvántartásba vétel, a hátrányos helyzet okának feltérképezése, ez alapján javaslatétel a további teendőkre.
- A gyermekek fejlődésük figyelemmel kísérése.
- Pedagógiai segítségnyújtás a szülőknek és a pedagógusoknak.
- A megfelelő szociális ellátási lehetőségek (kedvezményes, illetve ingyenes étkezés, ingyenes tankönyv, egyéb juttatások) számbavétele és erről a szülők tájékoztatása

az intézmény veszélyeztetett gyermekeivel kapcsolatban:

- A veszélyeztetett gyermekek felmérése az óvónők közreműködésével.
- Nyilvántartásba vétel.
- A veszélyeztetettség típusának és súlyosságának mérlegelése, javaslatétel a további teendőkre.
- A veszélyeztető okok megléte esetén a gyermekjóléti szolgálat értesítése.
- A gyermek viselkedésének figyelemmel kísérése, illetve ha szükséges, javaslatétel változtatásra (pl. szakember bevonása, stb.).
- Pedagógiai segítségnyújtás a szülőknek és pedagógusoknak.
- A lehetséges szociális ellátások számbavétele.
- Kezdeményezni a gyermekek anyagi veszélyeztetettsége esetén a gyermekvédelmi kedvezmény megállapítását.

A prevencióban, a gyermekvédelmi feladatok ellátásában, gyermekek fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában, megszüntetésében a gyermekvédelmi felelősön túl az intézmény valamennyi pedagógusa is közreműködik.

Intézményünk gyermekvédelemmel kapcsolatos feladatai:

- A tanév gyermekvédelmi feladatainak ütemezése.
- A hátrányos helyzet okainak feltárása.
- A gyerekek hátrányos helyzetének csökkentése.
- A veszélyeztetettség kialakulásának megelőzése.
- A gyerekek fejlődésének-, a változások figyelemmel kísérése.
- A külső szakemberekkel való kapcsolattartás, szükség esetén bevonásuk a családdal, a gyermek megsegítésébe.
- A szülők, a pedagógusok tájékoztatása a segítő intézményekről, szakemberekről, programokról, lehetőségekről.
- Családlátogatások, rendszeres kapcsolattartás a családdal, a szülőkkel.
- Előadások, beszélgető-körök szervezése a szülők felkészítésére speciális szakemberek bevonásával.

Az óvoda feladatai az integrált nevelés, a gyerekek differenciált fejlesztése, beilleszkedésük segítése érdekében:

- A nevelőmunkánkban a másság elfogadására, a tolerancia és empátia fejlesztésére nagy figyelmet fordítunk.
- A szocializáció erősítése.
- A gyerekek személyiségének megismerésére, fejlődésük követésére nagy figyelmet kell fordítanunk.
- A gyerekek közötti különbség kezelésére a differenciált, egyéni bánásmódot alkalmazzuk.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyerekek esetében egyéni fejlesztési tervek alapján végzik az óvodapedagógusok a fejlesztő munkát.
- Szükség esetén speciális szakemberek bevonásával segítjük a gyerekek fejlődését (logopédus, pszichológus...).
- a tehetséges gyerekek differenciált fejlesztésére is nagy hangsúlyt fektetünk

A hátrányok enyhítésére tett intézkedések óvodáinkban:

- Differenciált egyéni fejlesztés, mikro csoportos fejlesztő foglalkozások.
- Az egészséges életmódra nevelés.
- A mozgás fontos szerepe a nevelésben.
- Tehetséges gyermekek felismerése, fejlesztése.
- Másság elfogadása, tolerancia, befogadó, elfogadó légkör kialakítása.
- Esélyegyenlőség növelése, a hátrányok csökkentése.
- A család és az óvoda együttműködésének elősegítése, a szülők megnyerése a gyermekek közös nevelése érdekében.

- Az iskolába való átmenet segítése.

Az óvoda feladata:

- A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek óvodai beíratásának támogatása.
- Az óvodai hiányzások csökkenésének elősegítése, a rendszeres óvodába járás elérése.
- A nevelőtestület rendszeres együttműködése a gyerekek eredményes nevelése érdekében, hatékony gyermekvédelmi munka.
- Továbbképzéssel, önképzéssel az óvodapedagógusok szakmai kompetenciájának fejlesztése.
- Egészségügyi szűrővizsgálatok kezdeményezése, szervezése.
- A család – óvoda kapcsolatának javítása.
- Rendszeres együttműködés a gyermek fejlődését segítő szakemberekkel, intézményekkel, szervezetekkel (egészségügyi és szociális ellátórendszer, pedagógiai szakszolgálat).

Az óvodapedagógusok feladata:

- A gyermekek megismerése, megfigyelése, aktuális neveltségi és fejlettségi szintjük felmérése, a szociális-, családi körülmények feltárása (részletes anamnézis).
- Befogadó légkör, jó kapcsolat kialakítása a gyermekkel.
- A gyermekek egyéni, differenciált fejlesztése.
- A szülőkkel a segítő kapcsolat elvei alapján, toleranciával, empatikus magatartással megfelelő együttműködés kialakítása (egyéni szabott beszoktatás, rendszeres beszélgetés, tájékoztatás, óvodai programokba bevonásuk).
- Korszerű pedagógiai módszerek alkalmazása (a gyermek kezdeményezéseire épülő módszerek, differenciálás, zene, drámajátékok).

A pedagógiai munka kiemelt területei:

- Érzelmi, erkölcsi, közösségi nevelés (a beilleszkedés elősegítése, bizalom, elfogadás, együttműködés, szociális érzékenység, erkölcsi értékek közvetítése, konfliktus megoldás segítése).
- Anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés (szókincs, nyelvi kifejezőkészség, beszédértés, beszédészlelés, értelmi képességek fejlődésének elősegítése).
- Egészséges életmódra nevelés (egészségtudat kialakítása, táplálkozás).
- Multikulturális tartalmak megjelenítése, elfogadtatása.
- Az óvoda – iskola átmenet segítése (egyéni fejlesztés, iskolaválasztás segítése, együttműködés az iskolával).

A gyerekek eredményes nevelése érdekében, intézményünk együttműködik óvodán kívüli szakemberekkel, szervezetekkel. A gyermekorvos bevonásával, egészségügyi szűrővizsgálatok kezdeményezésével, megszervezésével segítjük, hogy a gyermekek fejlődését akadályozó egészségügyi problémák megoldódjanak. A védőnők segítenek az óvodáskorú gyermekek feltérképezésében, a korai fejlesztéssel kapcsolatos tanácsadással. Óvodai programjainkba is bevonjuk a védőnőket. Jól együttműködve segítjük a szülőket tanácsadással, tájékoztatással, kapcsolatépítéssel. Rendszeresen együttműködünk a pedagógiai szakszolgálattal, szükség szerint kezdeményezzük a gyerekek szakértői vizsgálatát, a gyerekek fejlesztését végző szakemberrel rendszeresen esetmegbeszélést tartunk a gyermek fejlődéséről.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- A gyerekek sikeresen beilleszkednek, és biztonságban érzik magukat a befogadó óvodai közösségbe.
- Képesekké válnak igényeik, szükségleteik közvetítésére, megértetésére.
- A gyerekek képessé válnak társaikkal való együttműködésre, közösségen belül megtalálják helyüket, társaik elfogadják őket.
- Fejlődik beszéd megértésük, bővül szókincsük, összefüggően ki tudják fejezni magukat.
- Az önkiszolgálásban önállóak, aktívan tevékenykednek.
- Az egészséges életmód és a környezettudatos magatartás szokásai megalapozódtak. Képesé válnak a viselkedési szokások betartására és indulataik szabályozására.
- Fejlődik mozgásuk, érdeklődésük, figyelmük és más értelmi képességeik.
- A szülők tapasztalják a befogadó környezet pozitív hatását, kialakul az együttműködés.
- Az óvodapedagógusaink és a nevelőmunkát segítő munkatársak megfelelő kompetenciával segítik a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlődését.
- A gyermekek felkészültek az iskolába való beilleszkedésre.

Együttműködések kialakítása az óvodán kívüli szervezetekkel Gyermekvédelmi munkánk hatékonyságának növelése érdekében, együttműködünk az alábbi szervezetekkel:

- Gyermekjóléti, családsegítő szolgálat
- Védőnői hálózat
- Pedagógiai szakszolgálat
- Civilszervezetek

IX. A KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK FEJLŐDÉSÉNEK SEGÍTÉSE

*„Segíts a másik embernek abban,
hogy megőrizhesse arcát.”
(Heller Ágnes)*

1. A sajátos nevelési igényű gyermek

Sajátos nevelési igényű az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd. A sajátos nevelési igényű gyermeknek joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

Intézményünk alapító okirata a következő feladatokat határozza meg:

A többi gyerekkel együtt nevelhető sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése (mozgásszervi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral, súlyos tanulási, figyelem-, illetve magatartásszabályozási zavarral küzdő).

Nevelőmunkánk **során a sajátos nevelési igényű gyerekeknél** is az óvodai nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszünk, szem előtt tartva **az egyenlő bánásmód** és az **esélyegyenlőség** biztosításának elveit és feladatait. Óvodai intézményegységünkben is az inkluzív pedagógiai szemlélet és gyakorlat érvényesül.

A sajátos nevelési igényű gyerekek integrált nevelésének célja: a sajátos nevelési igényű gyerekek beilleszkedésének, személyiségfejlődésének, esélyegyenlőségének előmozdítása.

A sajátos nevelési igényű gyermekek rehabilitációs, rehabilitációs ellátásának elvei:

- Nevelésük, fejlesztésük a terhelhetőség figyelembe vételével történjen.
- A fejlesztés a megfelelő területen valósuljon meg.
- A gyermekek harmonikus személyiségfejlődését elfogadó, eredményeket értékelő környezet, befogadó csoportlétkör kialakítása.
- A rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő foglalkozások programjai az intézmény programjának tartalmi elemeivé váljanak, épüljenek be a nevelési gyakorlatba.

- A gyermek fogyatékoságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus segítse a gyermek fejlesztését (pedagógiai szakszolgálat).

Inkluzív nevelésünk célja, hogy olyan befogadó óvodai környezetet biztosítsunk a sajátos nevelési igényű gyermek számára, hogy a fejlesztések eredményeként javuljon a gyermek életminősége, társadalmi beilleszkedése, csökkenjenek a fogyatékoságból adódó hátrányok. A fejlesztés céljait minden esetben a gyógypedagógiai–orvosi–pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslatára kell építenünk. A sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelése folyamatos együttműködést kíván elsősorban az óvodapedagógus és a gyógypedagógus, valamint a pedagógiai asszisztens, a dajka között. A gyógypedagógus szakmai segítséget nyújt az óvodai nevelőmunkánkhoz.

Feladatok:

- A speciális fejlesztő tevékenységek beépítése az óvodai nevelőmunkába.
- Szükséges a sajátos nevelési igénynek megfelelő környezet kialakítása, megfelelő tárgyi feltételek biztosítása.
- Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése.
- Rugalmas szervezeti keretek kialakítása az egyéni foglalkoztatás megvalósításához.
- Az óvodapedagógusok és a pedagógiai munkát segítők tájékoztatása a sajátos nevelési szükségleteiről, felkészítése a gyermekek befogadása előtt.
- Rendszeres együttműködés a családdal, a szülők megfelelő tájékoztatása.

A fejlesztés területei:

- A kognitív funkciók (vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés).
- Motoros képességek (alapmozgások, mozgáskoordináció, egyensúly).
- Beszéd- és nyelvi képességek (nonverbális, verbális kommunikáció, beszédindítás, beszédmegértés).
- Játéktevékenység alakítása, játékhasználat.
- Szociális kompetenciák (a fogyatékoság függvényében más-más hangsúlyt kap).

A speciális fejlesztés feladatai:

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésének feladatai:

- Az ép gyermekekkel történő együttnevelés, a társakkal történő együttműködést, elősegíti a kommunikáció fejlődését.
- A gyermek szükségletei szerint folyamatos gyógypedagógiai segítségnyújtás.
- Az önmegvalósítást, szociális beilleszkedést segítő képességek és a gondolkodási képességek fejlesztése.

A közép súlyos értelmi fogyatékos gyermek

A közép súlyosan értelmi fogyatékos gyermekek sérülése általában már az óvodáskort megelőzően, közvetlenül szülés után vagy kora gyermekkorban felismerhető. A jól szervezett és hatékony korai fejlesztés jelentősen segítheti az óvodai beilleszkedést. A közép súlyosan értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésénél fontos elv a kis lépések elvének alkalmazása, a gyermekekre jellemző cselekvésbe ágyazott gondolkodást figyelembe vevő képességfejlesztés.

Speciális fejlesztési feladatok:

- Az alapmozgások, manipuláció kialakítása, fejlesztése.
- A szobatisztaság, az alapvető önkiszolgálási szokások kialakítása.
- A minimális kontaktus, kooperációs készség, a nonverbális és verbális kommunikáció fejlesztése.
- A beszédindítás, a beszéd megértés fejlesztése, az aktív szókincs bővítése.
- Az adekvát játékhasználat elsajátítása, a kognitív funkciók fejlesztése.

Kiemelt szerepe van a fejlesztésben a rendszerességnek, az utánzásnak, a gesztussal kísért, egyszerű verbális utasításnak, a zenének, a ritmusnak, a sok ismétlésnek.

Beszéd fogyatékos gyermek (nyelvfejlődési és beszédzavarok)

A beszéd fogyatékos súlyos, akadályozott beszédfejllettségű gyermek szenzoros, motoros, vagy szenzo-motoros problémája (megkésett beszédfejlődés, súlyos orrhangzóság stb.) miatt eltérően fejlődik. Az akadályozottság megmutatkozhat beszédhangok ejtésében, beszédészlelési, megértési zavarokban, beszédritmus sérülésében, a beszédhelyzetek tartós háritásában, megtagadásában, illetve általános beszédgyengeséggel együtt járó részképesség kieséssel. A diszfóniák, a hangadás kóros elváltozásai is ide sorolhatók.

Speciális fejlesztési feladatok:

- Komplexitás a fejlesztésben: sokoldalú kinezteziás, auditív, vizuális, vizuo-motoros koordináció, a beszédhez szükséges motorikus mozgások fejlesztése.
- Aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása.
- Speciális terápiák alkalmazása; diszlexia prevenció, grafomotoros fejlesztés.

Fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermekek fejlesztése:

A sajátos nevelési igényű gyerekek e csoportját a különböző súlyosságú és komplexitású (az ismeretelsajátítást, a tanulást, az önirányítás képességeinek fejlődését nehezítő) részképesség zavarok, vagy azok halmozott előfordulása jellemzi. Az érintett gyermekek az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás, és a kivárás okozta feszültségeket, a váratlan zajokat. Aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak. Fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó

kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet.

Az óvodai nevelés és fejlesztés során kiemelt feladat:

- A gyermek szakértői bizottsági véleményében foglaltakra alapozva a részképesség zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója és kompenzálása tudományosan megalapozott szakmai módszerek alkalmazásával.
- Megelőzni a teljesítménykudarckokra épülő másodlagos zavarok, inadaptív viselkedés kialakulását.
- Fejlesztés szakmai teamben, és a szülő aktív bevonásával.
- Megalapozni az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készütséget.

A pszichés fejlődési zavar jellegét megállapító szakértői vélemény alapján történik az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció.

Az integrált óvodai nevelés előnyei a sajátos nevelési igényű gyerekek számára:

- Az együttműködés, a kölcsönös kommunikáció, a mindennapi együttes szituációk során természetesen tanulják a társak magatartásmintáit, szokásait.
- A gyermekközösség erősíti a sajátos nevelési igényű gyerekek önbizalmát, jobban fejlődik önállóságuk.
- Fejlődésükre ösztönző a többi gyerek eredményeinek tapasztalása.
- A közösségben jobban fejlődik önismeretük, realisabban tudják bemérni sajátosságaikat.
- Megtapasztalják, hogy ők is sok mindenben képesek ugyanarra, mint társaik.
- A többi gyerek megismerésével tapasztalatot szereznek arról, hogy mindenkinek vannak gyenge pontjai.
- A közösségben megtanulják elfogadni és elfogadtatni a másságukat.
- Az együttműködésnek többféle technikáját tanulják meg.
- Kedvező a gyerekek számára, hogy a szocializáció abban a természetes közegben zajlik, amelyben későbbi élete során is élni fog.

Az integrált óvodai nevelés pozitív hatása a többi gyermek számára:

- Megismerik a másságot, tapasztalják, hogy mindenkinek vannak erősségei és gyengéi. A sajátos nevelési igényű gyerekekkel együtt nevelt gyerekek megtanulják elfogadni az egyéni különbségeket.
- Érzékenyebbé, kifinomultabbá válik kommunikációjuk.
- Megtanulnak odafigyelni másokra, megtanulják a másikat tiszteletben tartó segítség formáit, technikáit.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végén:

- A sajátos nevelési igényű gyerekek akaratereje, önállóságra törekvése fejlődött.
- Kommunikációs technikájuk, együttműködési készségük fejlődött.
- Megalapozódott egészséges énképük, önbizalmuk.
- A fejlettebb területeken továbbfejlődtek képességeik.

- Képesekké váltak a közösségbe való beilleszkedésre.
- A közösségben minden gyerek alkalmazkodó készsége, toleranciája, empátiája fejlődött az együttnevelés során.

2. A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek

Beilleszkedési, tanulási, magatartási zavarral küzdő gyermek az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek. Ha a gyermek, beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, fejlesztő foglalkoztatásra jogosult. A fejlesztő foglalkoztatás az óvodai nevelés keretében valósul meg, a szakértői vélemény alapján egyéni, mikro csoportos foglalkoztatás keretében.

A fejlesztő foglalkozások szervezésének szempontjai:

- Egyéni vagy mikro csoportos foglalkoztatás a gyermekek képességének, motiváltságának ismeretében.
- Játékos, kreatív tevékenységekkel, nyugodt, ingerszegény környezetben.
- A foglalkozások időpontja és helye tekintetében rendszeres.

A fejlesztést az óvodapedagógusok végzik.

3. A kiemelten tehetséges gyermek

Az intézmény fontos feladata a képességek kibontakoztatása, a tehetséges gyermekek felismerése, egyéni nyomon követése, a tehetségek gondozása és fejlesztése, élve az intézményi és az intézményen kívüli együttműködések lehetőségeivel. A mikro csoportos tevékenységszervezés közben a differenciálás gyakorlata kiválóan alkalmazható a kiemelten tehetséges gyermekek nevelésében, melynek fontos színterei a játék- és az alkotótevékenységek. A tehetséges gyerek már kisgyermekként is hordozza a kiemelkedő képességűekre általában jellemző személyiségvonásokat, érzelmi mintázatokat és karakterisztikus viselkedésformákat.

A tehetséggondozás alapelvei:

- A tehetségigéretnek erős oldalának fejlesztése.
- A gyermekek tehetségével összefüggő gyenge területek erősítése.
- Kiegyensúlyozott, elfogadó, szeretetteljes óvodai légkör megteremtése.

Célunk: A tehetségigéretnek személyiségének optimális alakítása, komplex fejlesztése az óvodai programok keretében.

Feladataink:

- A tehetségigéretnek felismerése.
- Egyéni bánásmód keretében történő célzott fejlesztés, képességfejlesztés.

- A gyermek pozitív éntudatának kialakítása és erősítése.
- Elfogadó és támogató környezet kialakítása.
- A szülők folyamatos tájékoztatása, megnyerése a közös célok hatékony elérése érdekében.

X. ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

A pedagógiai programmal kapcsolatos intézkedések

A pedagógiai program személyi és területi hatálya kiterjed az egész intézményre, az intézmény külső rendezvényeire, az intézmény összes gyermekére, dolgozójára.

Érvényesség:

A helyi pedagógiai program 2017. szeptember 1. napjától lép életbe.

Az érvényesség addig tart, amíg a törvényi változások és a partnerek igényeinek a változása az átdolgozást szükségessé nem teszik.

A helyi nevelési program módosítására jogosult:

- az óvoda vezetője,
- a nevelőtestület bármely tagja.

Programmódosítás előterjesztésének módja: írásbeli előterjesztés az intézmény vezetőségének.

Nyilvánosság:

Az óvoda helyi nevelési programja nyilvános, minden érdeklődő számára megtekinthető, az intézményből ki nem vihető. A helyi nevelési program 1-1 példánya a következő személyeknél, ill. intézményeknél tekinthető meg:

- az óvoda fenntartójánál,
- az óvoda irattárában,
- az óvoda vezetőjénél

Legitimációs záradék

LEGITIMIZÁCIÓS ZÁRADÉK A HELYI PEDAGÓGIAI PROGRAM MÓDOSÍTÁSÁRÓL

A Döbröközi Mesevilág Óvoda Pedagógiai Programját az intézmény **nevelőtestülete** megismerte, véleményezte és elfogadásra javasolta.

Döbrököz, 2017.

.....

a nevelőtestület képviselőjében

NYILATKOZATOK

A Döbröközi Mesevilág Óvoda pedagógiai programját az intézmény **Szülői Szervezete** véleményezte.

Döbrököz, 2017.

.....
Szülői Szervezet képviselője

A Döbröközi Mesevilág Óvoda Mesevilág Helyi Pedagógiai Programjával kapcsolatos egyetértési jogát az intézményt fenntartó Döbröközi Község Önkormányzata gyakorolta.

Határozat száma: 98/2017.(XI.13)

Intézményvezető jóváhagyása:

Döbrököz, 2017.....

.....
Gondosné Kovács Katalin
intézményvezető

